

Slovenski VESTNIK

LETNIK XL.

CELOVEC, PETEK, 9. AVGUST 1985

ŠTEV. 32 (2238)

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 7 šilingov
mesečna naročnina 25 šilingov
celoletna naročnina 250 šilingov
P. b. b.

MINISTER MORITZ O MANJŠINSKEM ŠOLSTVU

Večinske odločitve ne smejo poslabšati položaja manjšine

Na poslansko vprašanje, ki mu ga je postavil koroški ÖVP-jevski poslanec Alois Paulitsch, je minister za pouk dr. Herbert Moritz po poročilih tiskabeje med drugim povedal, da je komisija strokovnjakov za pedagoška vprašanja, ki se od začetka tega leta bavi z vprašanji manjšinskega šolstva na Koroškem, predlagala, naj bi v dvojezičnem šolstvu od šolskega leta 1985-86 dalje uvedli sistem tako imenovanih asistenčnih učiteljev.

Očitno gre za enega izmed predlogov, ki so jih strokovnjaki izdelali za reformo dvojezičnega šolstva. Kolikor smo izvedeli, gre eden od teh predlogov v

to smer, da bi na nekaterih dvojezičnih šolah uvedli šolski poskus s pritegnitvijo asistenčnih učiteljev. O splošni uvedbi sistema asistenčnih učiteljev v dvo-

jezičnem šolstvu pa doslej še ni bilo slišati.

Pri poročilih o ministrovem odgovoru — v kolikor ga je koroški tisk sploh zabeležil — pa je najbolj značilno dejstvo, da so njegovo politično izpoved enostavno zamolčali. Minister Moritz je v zvezi z reševanjem teh vprašanj namreč nedvoumno poudaril, da „večinske odločitve ne smejo poslabšati položaja manjšine“. Zamolčanje te njegove izjave je vsekako zelo zgovorno!

Dežele tretjega sveta se upirajo

krivičnemu gospodarskemu redu, ki ga diktirajo bogate države

Dolgovi vseh latinsko ameriških držav skupaj že presegajo vsoto 360 milijard dolarjev. Najbolj zadolžene so Mehika, Brazilija, Peru in Venezuela. Mnoge države ne morejo več odplačevati dolgov ali tega v naslednjih letih ne bodo več mogle. V Ciudadju Mexico so se državni prizadetih držav posvečali tej temi. V Havani pa je kubanski predsednik Fidel Castro vpoklical „konferenco dolžnikov“.

Zadolženost vendar ni problem samo latinskoameriških držav. Na splošno so prizadete skoraj vse države v razvoju, v glavnem torej ves 3. svet. Zadolženost teh držav je druga plat tako imenovane „pomoči za razvoj“, ki jo industrijske države dajejo manj razvitim. Največkrat gre pri tem za politiko, ki je podvržena ekonomskim interesom kapitala in njegovih multinacionalnih družb v zahodnih visokorazvitih industrijskih deželah.

VZROKI ZADOLŽENOSTI

Države 3. sveta po svojih naravnih zakladih prav gotovo ne spadajo med najrevnejše. Zlasti Latinska Amerika je najbolj primer za tako ugotovitev. Španski osvajačci so nekdanji našli bogato in rodovitno deželo s prebivalstvom, ki je do tedaj živel na zelo visoko razviti kulturni in gospodarski ravni. Kolonialne sile (Španija, Portugalska, Anglija, Francija, Nizozemska i. dr.) so svoja „posestva“ oropale bogastev, v času industrializacije pa so gospodarstvo kolonijских posestev priključile svojim lastnim ekonomskim potrebam: dežele 3. sveta so postale poceni dobavišče surovin ter tržišče za drage izdelke evropskih industrijskih centrov.

NEOKOLONIALIZEM — MODERNI NAČIN ROPANJA

Z dosego samostojnosti naj bi torej bivše kolonije skokoma odpravile zaostalost ter ustvarile — ob premočni konkurenci industrijskih držav — samostojne gospodarske infrastrukture. Jasna težavna naloga, ki ji države 3. sveta nikakor ni-

so mogle biti kos. Tudi današnja gospodarska načela razvitih industrijskih držav so po sili že imenovanih gospodarskih interesov multinacionalnih družb podedovana iz kolonialistične oz. iz neokolonialistične dobe. Kmetijstvo v nerazvitih državah dostikrat ni priključeno lastnim potrebam (oskrba prebivalstva z osnovnimi živili), marveč potrošniškim potrebam zahoda. O tem pričajo agrarne monokulture kave ali sladkornega trsa v Latinski Ameriki. Ogromna produkcija teh pridelkov sicer donaja dober dobiček, toda v glavnem le lastnikom plantaž. Premalo zemeljske površine, da o sredstvih ne govorimo, pa ostane za izgradnjo lastnega avtohtonega agrarnega gospodarstva. Tudi lakota v Afriki je ena izmed posledic take gospodarske politike.

KREDITI ZA OROŽJE

Kreditna sredstva, ki jih nerazvite države prejema v okviru „gospodarske pomoči“, so največkrat vezana na investicije za ravno tako gospodarjenje. Redko gredo ta sredstva v izgradnjo neodvisnega gospodarstva

ali samostojne industrije. Odvisnost do razvitih držav se na tak način nikakor ne manjša, postaja čedalje večja, posebno še pri državah, ki prejema posojila tudi za oboroževanje. Vojaška krepitev nikakor ne pomeni tudi krepitev gospodarstva, ravno obratno. Tak in podobni problemi v glavnem tarejo države Latinske Amerike in Karibike.

POTI REŠITVE

Na zasedanje v Havani je prišlo okoli 1200 udeležencev različnih političnih usmeritev, med njimi znanih svetnikov, uradni predstavniki latinskoameriških držav, pa tudi zastopniki najrazličnejših družbenopolitičnih in cerkvenih organizacij. Konferenca naj bi bila prvi korak v iskanju skupnih rešitev.

Udeleženci ocenjujejo obseg zadolženosti kot zelo zaskrbljujoč, toda o poteh iz finančne zagate niso vsi enakega mnenja. Fidel Castro je zadolženim državam predlagal, naj zaenkrat ne odplačujejo več dolgov ter na tak način prisilijo razvite države in mednarodni finančni sklad, da opustijo nepravilne pogoje, visoke obresti in kratkoročno odplačevanje dolgov. Castro je izrazil mnenje, da bi bila to najboljša pot za vse zadolžene države v razvoju. Predstavniki nekaterih drugih držav (npr. Mehike) so zamislili neodplačevanja dolgov zavrnil, ker bi zanje imela negativne posledice. Predstavniki Peruja in Bolivije pa so razložili, da kratkoročno niso več v stanju odplačevati dolgove. Peru je za pol leta odstavil vsa plačila.

OB 40-LETNICI ZMAGE NAD FAŠIZMOM

vabimo na

tovariško srečanje

V NEDELJO 25. AVGUSTA 1985 S PRIČETKOM OB 14. URI
PRI PERŠMANU V PODPECI

Srečali se bomo bivši partizani, aktivisti in demokrati iz treh dežel — Avstrije, Italije in Slovenije, da skupaj obudimo spomine na težke čase boja proti zločinskemu fašizmu. Prireditve se bodo udeležili tudi predstavniki I. avstrijskega bataljona ter Dokumentacijskega arhiva avstrijskega odpora z Dunaja.

Poleg govornikov bo kulturni spored, ki ga bosta izvajala mešani pevski zbor SPD „Zarja“ iz Železne Kaple in godba na pihala Glasbene šole iz Šmihela pri Pliberku.

Pričakujemo vas na prireditvi, kjer se bomo srečali, pogovorili in poveslili v tovariškem vzdušju!

ZVEZA KOROŠKIH PARTIZANOV

Pozivi za mir in razorožitev

ob 40-letnici jedrske katastrofe
v Hirošimi in Nagasakiju

SOVJETSKI MORATORIJ

6. avgusta 1945 je jedrska eksplozija izbrisala japonsko mesto Hirošimo in z njim vred življenja 170.000 prebivalcev. Jedrski udar proti mestoma Hirošima in Nagasaki je imel za posledico smrt nad 300.000 ljudi (v času eksplozije in prvih tednih po njej). Še zdaj na japonskem umira nad 2000 ljudi letno zaradi posledic jedrske eksplozije.

MIROVNE MANIFESTACIJE PO VSEM SVETU

Stotisoče ljudi se je v preteklih dneh v mirovnih akcijah in manifestacijah spomnilo japonskih žrtev. Središče mirovnih prireditev je bilo mesto Hirošima, v Washingtonu je na desetisoče ljudi demonstriralo za mir in razorožitev, osrednja zahteva mirovne manifestacije v Atenah po Evropi brez jedrskega orožja pa je nakazala tudi težnje mirovnega gibanja v Evropi: proč z ameriški in sovjetski arzenali jedrskega orožja z evropskih tal!

Generalni sekretar KP Sovjetske zveze Gorbačov je proglasil za svojo državo moratorij vseh jedrskih poskusov. Ukinitve jedrskih poskusov velja za 5 mesecev od 6. avgusta — hirošimske obletnice — naprej. Gorbačov je pozval ZDA, naj se moratoriju priključijo. V takem primeru bi ga SZ podaljšala tudi preko novega leta. Združene države se predlogu niso odzvale. Reaganov govornik je to m. dr. utemeljil z bajnim napredovanjem SZ v oboroževalni tehniki in da morajo ZDA „nadoknaditi“. Taka demagogija ameriškega vodstva je že zares obupna. Zgodovina oboroževalne tekme ne pozna primera, da bi ZDA kdajkoli kje nazadovale. Po navadi je vedno nazadovala SZ za 2 do 3 leti. Američani se svojčas tudi niso odzvali na sovjetsko odločitev o ukinitvi postavljanja novih raket v Evropi in tudi ne na sklep o neuporabljanju jedrskega orožja za prvi udar.

Zaščitni zakon za Slovence napoveduje rimska vlada za jesen

Ožji odbor komisije za ustavna vprašanja italijanskega senata, ki ima nalogo pripraviti zakonsko besedilo za zaščito italijanske narodnostne skupnosti v Italiji, je v minulih mesecih opravil obširne „zaslišanje“ predstavnikov najrazličnejših skupin, ustanov in organizacij, ki so mu tolmačili svoja stališča o dokončni rešitvi vprašanja zaščite slovenske manjšine.

Krog „zaslišanih“ dejavnikov je segal od vodilnih zastopnikov neposredno prizadete slovenske manjšine preko uradnih predstavnikov dežele in občin pa tja do krogov, ki se čutijo poklicane, da „branijo“ večinski italijanski narod pred slovensko manjšino. Prav tako pestra so bila tudi stališča, ki so jih slišali senatorji: od upravičenih zahtev in utemeljenih predlogov Slo-

vencev preko „izravnalnih“ prispevkov uradnih dejavnikov do popolne odklonitve sleherne manjšinske zaščite.

Kaj se bo iz vsega tega končno izcimilo, bo morda videti že letos jeseni. Kajti minister, ki je pristojen za odnose z deželami, baje že pripravlja besedilo vladnega zakonskega osnutka za zaščito Slovencev. Povedal je, da bodo v tem osnutku že upoštevani tudi izsledki zdaj zaključenega „zaslišanja“. Vlada namerava svoje besedilo predložiti jeseni, še prej pa se bo minister ponovno sestal s predstavniki manjšine, kot jim je zagotovil že v začetku leta, ko je sprejel enotno delegacijo Slovencev v Italiji.

Torej le obstoja upanje, da se bo vprašanje uzakonitve pravic slovenske manjšine že kmalu premaknilo za korak naprej.

Tudi Južni Tirolci branijo mednarodni značaj svoje zaščite

Medtem ko je v deželi Furlaniji-Juljski krajini videti prve znake, da bo končno morda le prišlo do premika v vprašanju zaščite tamkajšnje slovenske narodnostne skupnosti, pa na Južnem Tirolskem v zadnjem času splošno govorijo o popolni stagnaciji. Pri iskanju vzrokov se obe strani vadita v medsebojnem obmetavanju z očitki: nemška narodnostna skupnost govori o nepriljubljenosti uradnih dejavnikov v Rimu, Italijani pa vračajo južnim Tirolcem milo za drago, češ, da s svojo trmo preprečujejo vsako sporazumno reševanje.

Edina novost, ki jo je bilo zdaj slišati, je napoved predsednika rimske vlade Craxija, da bo pri ministru za odnose z deželami uredil poseben urad, ki naj bi bil pristojen za vprašanja avtonomije Južne Tirolske in Trentina. Ravno ta na-

poved pa je pri južnih Tirolcih nalletela na precejšnje pomisleke: v njej vidijo razvrednotenje statusa avtonomije, ki jim je zajamčena z mednarodno pogodbo, zato ureditev omenjenega urada ustreza samo predstavam tistih, ki južnotirolsko vprašanje smatrajo za izključno notranjo zadevo Italije.

Ob teh pomislekih se naravnost vsiljuje primerjava z našim vprašanjem: eden izmed vzrokov, zakaj koroški Slovenci v sedmojuljski zakonodaji ne vidimo izpolnitve člena 7 in odklanjamo sodelovanje v svetih, je prav ta, ker ne moremo pristati na to, da bi mednarodnopravno obvezna določila državne pogodbe zamenjali za navaden zakon. Zdaj pa vidimo, da imajo podobne pomisleke tudi južni Tirolci, kri prav tako branijo mednarodni značaj svoje zaščite.

PREBERITE

na strani

- 2 Danes otvoritev sejmov v Celovcu in Kranju
- 3 Puljski festival in slovenski film
- 4 Petje pod lipo na Bajdišah
- 5 Uspešen razvoj dvojezičnega vrtca v Škofičah
- 8 Kanalizacija v Železni Kapli — mnoga vprašanja še nerazčiščena

Kranj vabi na gorenjski sejem

V poslovnem prireditvenem centru Kranja (PPC), bolje znano pod izrazom sejmsko razstavišče, bo danes, v petek ob deseti uri otvorili jubilejni 35. mednarodni gorenjski sejem. Z odgovornimi iz Celovca se na žalost ni bilo možno zediniti v zadevi sovpadanja termina, zato je tudi otvoritev celovškega sejma na isti dan. Vendar imajo Gorenjci tako rekoč starejše pravice: vse dosedanje sejme so otvorili ob petkih, Celovčani pa so s tem začeli šele pred dvema leti (prej so celovski sejem otvorili vedno ob sobotah). Termin otvoritve ni edino, kar je skupno Gorenjskemu in Celovškemu sejmu. Tu kot tam se bo namreč pred-

stavila na razstavišču avstrijska gospodarska zbornica. Na Gorenjskem sejmu se bomo predstavili tudi Koroški Slovenci s svojimi gospodarskimi faktorji: v petek 16. avgusta bo v atriju PPC informacijska razstava Zveze slovenskih organizacij in Zveze slovenskih zadrug.

Gorenjski sejem je v glavni meri potrošniški sejem, se pravi, da ni tako visoko specializiran (kot na primer lesni sejem) in hoče prilagoditi željam tako zvanega malega človeka. Tega bo v bodoče morali upoštevati tudi veliki koncerni, ki so doslej podcenjevali kupno moč množice potrošnikov. Vendar najdemo na sejmu vrsto razstavljalcev s posebnimi ponudbami: solarne tehnika, gradbeni material, camp-prikolice, stroji za obdelavo lesa, foto material, Hi-Fi tehnika ter kmetijska mehanizacija. H kmetijskim strojem je treba pripomniti, da bojo širšo ponudbo predstavili spomladi z mednarodnim kmetijskim in gozdarskim sejmom prav tako v Kranju. Velik del razstavljenega blaga tvorijo seveda tekstilije in vse, kar je v zvezi z lesarstvom.

Število privatnih razstavljalcev raste iz leta v leto, dočim je letos prvič prišlo do tega, da so morale nekatere delovne organizacije odpovedati svojo udeležbo, ker enostavno nimajo dosti primernih ljudi, ki bi podjetje na sejmu zastopali. Vse skupaj je 663 razstavljalcev, od teh jih je 76 iz inozemstva (Avstrija je reprezentirana s šestnajstimi razstavljalci). Kljub temu kranjsko razstavišče s svojimi 15 tisoč kvadratnimi metri ni docela izkoriščano.

Bolj pestra kot v prejšnjih letih je gostinska ponudba: poleg običajnih jedi z žara in ražnja bo možno uživati vsak dan sveže ribe z morja in druge morske specialitete. Pristna domača vina pa bodo zagotovo privabila obilo gostov, saj avstrijska meja ni daleč in po zaslugi nove ceste je tudi Ljubljana oddaljena od Kranja samo še za petnajst minut avtomobilske vožnje. Razširjeni zabaviščni park in večerni zabavni program (vsak večer bo igral drug ansambel!) naj potrudita izrek o Gorenjskem sejmu kot največji slovenski veselici.

NA CELOVŠKEM RAZSTAVIŠČU:

Danes otvoritev lesnega sejma

Zvezni predsednik dr. Rudolf Kirchschläger bo danes slovesno otvoril 34. strokovni lesni sejem in 52. celovski sejem. Medtem ko bo splošni celovski sejem trajal do 18. avgusta, se bo lesni sejem končal že v sredo 14. avgusta.

Težišče strokovnega lesnega sejma polagajo letos predvsem na produkcijo lesnih izdelkov v lastni deželi. Sem sodijo multi-media-informacije o modernih, srednje velikih žagah s pomočjo video-trakov kakor tudi prikaz uporabe računalniških strojev za predelavo elektronskih podatkov (EDV) na tem področju. Obiskovalci sejma si lahko ogledajo mizarsko delavnico v obratovanju in tako je možno zasledovati celotno pot izdelave masivnega pohištva. Razstavljeni so tudi prototipi izdelovalnih strojev, ki jih v serijski produkciji še sploh ni. Ostanke pri izdelavi lesenih proizvodov pa naj služijo za pridobivanje energije. Za najbolj učinkovito koriščenje lesnih odpadkov naj bi služile inovativne peči in pripravljalne naprave, ki so razstavljene na celovškem sejmšču. Tudi na področju gozdnih in transportnih strojev ima lesni sejem najnovejšo in najboljše ponudbo.

Mednarodna udeležba razstavljalcev (okoli 240 inozemskih in 160 avstrijskih) na lesnem sejmu zagotavlja poleg domačih tudi obilo inozemskih novosti in ponudb. Vseh sodelujočih na celovškem sejmu — ki seveda ne morejo mimo dejstva, da paralelno poteka lesni sejem in so deloma tudi povezani s to stroko — pa je okoli tisoč, od tega je približno 600 avstrijskih podjetij.

O okvirnem programu obeh sejmov (simpozij, delovna srečanja itd.) smo v našem listu že poročali.

Bogate razvite države zanemarjajo svoje obveznosti do nerazvitih delov sveta

Čeprav je splošno znano, da se prepad med razvitimi in nerazvitimi delom sveta še naprej pogloblja ter povzroča čedalje večje napeitosti, se bogate razvite države slej ko prej otepajo svojih obveznosti, ki jih imajo do nerazvitih dežel. O tem govori tudi letno poročilo Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD), v kateri je včlanjenih 24 najbolj razvitih držav: medtem ko bi bil nujno potreben okrepljen dotok denarja z razvitega Severa na zaostali Jug, mednarodna pomoč za hitrejši gospodarski razvoj še nadalje šepa. In podobno je tudi z obveznostmi gospodarsko „močnih“ držav, ki so se pred dobrimi desetimi leti v okviru svetovne organizacije obvezale, da bodo državam v razvoju namenile letno 0,7 odstotka svojega bruto proizvoda.

Omenjeno mejo 0,7 odstotka bruto proizvoda je doseglo ali preseгло le nekaj držav, to so predvsem Nizozemska, Norveška, Danska in Švedska — vse druge, tudi največje države, ostajajo pri svoji pomoči nerazvitim deželam daleč pod do-

ločeno mejo. Nizozemska je svojo pomoč deželam v razvoju lani kljub proračunskim težavam še povečala in preseгла 1 odstotek bruto proizvoda; s tem je utrdila vodilno mesto pred tremi skandinavskimi državami (Švedska, ki je prej vodila, je lani zaradi notranjih gospodarskih težav zmanjšala svojo pomoč).

Drugo mesto med državami, ki največ prispevajo za razvoj revnih dežel, je „osvojila“ Japonska; lani je svojo pomoč povečala za 14 % ter v te namene izdala 4,3 milijarde dolarjev. Japonci so povečali prispevke mednarodnim razvojnim organizacijam, obenem pa namenjajo v poslovnem letu 1985 podvojiti svojo pomoč iz preteklega petletnega obdobja.

Amerika kot najmočnejša zahodna država je lani povečala razvojno pomoč za 8 odstotkov (predvsem z dvostranskimi dogovori, pa tudi v obliki posebnih pošiljk hrane, ki je bila namenjena najbolj prizadetim državam podsaharske Afrike). Toda kljub svojem prispevku v višini 8,7 milijarde dolarjev, ki pred-

stavlja tretjino celotne razvojne pomoči OECD, pa je ostala še vedno na zadnjem mestu, kajti njena pomoč nerazvitim deželam znaša samo 0,24 odstotka njenega bruto proizvoda.

Izvedenci OECD so razvojno pomoč zahodnih držav primerjali z denarjem, ki ga državam v razvoju dajejo članice organizacije izvoznic nafte (OPEC) oziroma Sveta za vzajemno gospodarsko pomoč (SEV ali COMECON).

Proizvajalke nafte naj bi lani odštele 4,54 milijarde dolarjev razvojne pomoči ali 0,86 odstotka svojega bruto proizvoda, kar je precej manj kot leta 1983, ko so za razvoj namenile še 5,43 milijarde dolarjev ali 1,04 odstotka bruto proizvoda OPEC. Kljub temu občutnemu nazadovanju, ki so ga povzročili padajoči iztržki od nafte, pa je bila pomoč teh držav še vedno višja od katerekoli industrializirane države. Na vrhu lestvice v okviru OPEC sta Saudska Arabija in Kuvajt, ki dajeta v razvojne namene 3,29 oz. 3,81 odstotka svojega bruto proizvoda.

Brezposelnost v Avstriji narašča

Koroška med „vodilnimi“ deželami

Po podatkih, ki jih je ta teden objavil minister za socialno upravo Dallinger, brezposelnost v Avstriji še vedno narašča; posebno velja to za skupine mladoletnih. Torej so med politiki priljubljena opozorila, da je v drugih državah še precej slabše, v resnici le slaba tolažba.

Konec julija je bilo v Avstriji prijavljenih 97.016 brezposelnih, to je za 663 oseb več kot konec junija in kar za 5613 oseb več kot ob istem času lanskega leta. Stopnja brezposelnosti je znašala 3,3 %, v letnem poprečju pa bo dosegla — tako minister Dallinger — 4,8 odstotka in se prihodnje leto povzpela celo na 5 odstotkov. Še bolj zaskrbljujoča je brezposelnost med mladino: število brezposelnih v starostnih skupinah 15 do 18 in 19 do 24 let je letos kar za 14,3 odstotka večje kot lani.

Še bolj kot v državnem poprečju so objavljeni podatki nerazveseljivi za Koroško. Čeprav nas razne deželne statistike skušajo prepričati o uspešnem gospodarskem razvoju in deželni politiki celo govorijo o tem, kako naša dežela menda prehiteva druge predele Avstrije, sedaj objavljene številke govorijo precej drugače. Medtem ko je poprečna stopnja brezposelnosti v vseavstrijskem merilu znašala, kot že omenjeno, le 3,3 odstotka, je bil ta odstotek na Koroškem neprimerno višji, namreč 7,1 %. V tem negativnem razvoju je Koroško prekosila le še Gradišanska s 7,9 %, na nasprotnem koncu lestvice pa je z najnižjo stopnjo brezposelnosti — komaj 2,9 % — vodila Predarlška.

VELJA TUDI ZA NAŠE RAZMERE:

Otroška dvojezičnost naj nas uči ...

Da se otroci med seboj takoj znajdejo, spoprijateljujejo, da ne potrebujejo za to nobenih predstavitev in nobenih drugih ceremonij, ki si jih izmišljujejo odrasli, je že znano in nismo s tem odkrili nič novega.

Morda pa bi bilo prav, da v tem času, ko se toliko govori o našem globalnem zaščitnem zakonu, ko so vse nam nasprotno sile prav naježene, če samo slišijo besedo dvojezičnost, spregovorimo prav o otrocih, o njihovi odprtosti do vseh problemov, o njihovi veliki sposobnosti dojemanja in spoznavanja drugih jezikov in predvsem o njihovi neobremenjenosti do takih problemov, kot so na primer šovinizem, nacionalna mržnja itd.

Da ne bomo samo filozofirali, začnimo kar s konkretnim primerom. Bili smo na plaži v Žusterni pri Kopru. Dve družini z otroki sta se v naši bližini sončili in kopali. Otroci so se nekaj časa gledali, potem so pa kar skupaj štrbunknili v morje in na mah postali prijatelji. Ena družina je bila menda iz Kopra, seveda slovenska, druga iz Trsta, po govoru italijanska. Pa so se mladi med seboj kar hitro znašli. Saj ni nič novega za nikogar, da v slovenskih šolah onkraj meje poučujejo že od prvega razreda osnovne šole dalje tudi italijansko. Torej se otroci kar tako, brez posebnih težav, učijo ta jezik, ki ga potem slišijo tudi po televiziji ali radiu. In glej tukaj dvojezičnost. Otroci ce obvladajo dva jezika, enega seveda dobro, drugega nekoliko manj, a za sporazumevanje, za govorjenje, jim ne dela nobenih težav. Tržaška otroka sta seveda govorila le italijansko, oziroma bolj rečeno tržaški dialekt, oba koprski

malčka sta jima najprej vse govorila v italijansčini, ki sta jo pač znala, potem so pa začele padati tudi slovenske besede. Na začetku ni šlo, a kmalu so se sporazumeli tudi tako.

In naenkrat smo slišali oba dečka, ki sta se nekako takole pogovorila. „Mangia le palčke“. „Dopo, adesso vado in morje“. „Acqua e topla, butati noter“.

V tem dvojezičnem pogovoru, oziroma štirigovoru, se je nadaljeval klepet med malčki. Starši so se najprej držali bolj rezervirano, potem pa so se tudi sami spustili. Koprčana sta znala tudi precej italijanskega, Tržačanka pa je kmalu sramežljivo priznala, da sta bila njen nono in nona Slovenca, da tudi njeni starši še kar dobro razumejo slovensko. „Sama ne znam slovensko, ker sem napravila italijanske šole, a razumem le nekaj.“

No, tako je bil led prebit. Otroci so se med seboj pogovarjali malo po slovensko, malo po italijansko in tudi starši so našli skupen jezik.

Je komu ta dvojezičnost škodila? Je morda tržaško družino kaj prizadela, jo za kaj osiromašila?

Mislimo, oziroma prepričani smo, da ne. Kje so tisti časi, ko se bo lahko o takšni dvojezičnosti, o takšni potrebi spoznavanja dveh jezikov, ki se na tem področju prepletata in vsak dan srečujeta, lahko govorilo tudi na naši strani meje? Bomo vedno naleteli na upor in na gluha ušesa, ko bomo poudarjali, da je znanje drugih jezikov veliko bogastvo, in je neprecenljive vrednosti predvsem na področju, kjer živita dva različna naroda? Bodo ostale naše želje po premostitvi teh težav res pobožna želja samo z naše strani? Naj nas otroci tudi kaj pametnega naučijo!

Zapis, ki ga ponatiskujemo iz Pri-morskega dnevnika v Trstu, bi — z malenkostnimi spremembami — lahko veljal tudi za naše razmere.

Pust je užaljen

Ingomar Pust, avtor knjige „Tito-stern über Kärnten“ (o kateri smo v nadaljevanjih objavili obširno recenzijo, ki jo je napisal Drago Druškovič-Rok Arich, op. ured.), se čuti užaljenega: zaradi žaljenja časti toži dr. Andreasa Maislingerja iz Innsbrucka, ker je le-ta v informacijah Družbe za politično izobraževanje zapisal, da so Pustovi prispevki „antisemitski“ in „protiavstrijski“ ter da Pust s svojim pisanjem skuša rehabilitirati nacizem s tem, da krivdo za drugo svetovno vojno vali na zavezniške sile, medtem ko nacistične zločine povsem zamlči.

Obravnava proti dr. Maislingerja, ki bo 30. avgusta ob 8.30 uri v sobi 138 okrajnega sodišča Celovec, bo brez dvoma vzbudila zanimanje mnogih, ki poznajo Pustova „modrovanja“ v glasilu koroške ÖVP Volkszeitung in drugih publikacijah. Zlasti bo zanimiva odločitev sodišča, ko med bralci in tudi med Pustovimi novinarskimi kolegi že davno ni več dvoma o „duhovni smeri“ njenih člankov. Za pisca, ki se sam dostikrat spušča v bližino obrekovanja, je čudno, da je za lastno osebo in čast tako občutljiv.

S kulturo proti nacionalizmu

Vzdušje je bilo imenitno, ko se je prva celovška kulturna taberna „Pri Joklu“ za en večer predelala v pristno istrsko konobo. Resda mize niso bile obložene s pršutom, ovčjim sirom ali s praženimi ribami, tudi malvazije niso točili za žejo in dobro voljo. In vendar je bilo razpoloženje primorsko. Za to so poskrbeli štirje mladi umetniki iz okolice Kopra — Capodistria — Franco Juri, Dario Marušič, Luciano Clava in Vanda Škrk. Predstavili so nam Istro, kakršne v površnem in hektičnem letovanju ne bomo odkrili in doživeti, kaj šele razumeti.

Na tem kamnitem, razkopanem delčku rdeče zemlje ob sinjem Jadranu, v deželi borov in cipres, rožmarina in vinogradov, že stoletja mariva eden poleg drugega različni živijo eden poleg drugega različni in vendar sorodni narodi — Hrvatje in Slovenci, Italijani in Romuni, taki, ki se štejejo za Furlance in taki, ki se kličejo Istrani. Tu se prepletajo narodne kulture v takšni raznolikosti, da ji je težko najti primera v Evropi. Čeprav zgodovina tudi Istri

ni prizanesla in so narodi pretrpeli marsikatero bridko preizkušnjo, še posebej fašizem, čeprav tudi njihovo sožitje ni bilo vselej brez motenj in senčnih potez — se je vendarle v stoletjih skupne usode izoblikovala svojevrstna istrska ljudska kultura, posebno v ljudski pesmi. Zdaj zazvenijo v njej ritmični hrvaški napevi, zdaj balade v beneškem melosu, zdaj povsem nenavadno uglasene slovenske praznične

ne in ljubezenske, zdaj starinske in vendar je v vseh nekaj pristnega, izvirnega in nezamenljivega.

Z originalnimi glasbili posreduje skupina ISTRA NOVA to bogato muzikalno tradicijo istrskih narodnosti. Izviren je tudi način njihovega prepevanja, saj so se ga naučili pri domačinih, na svojih študijskih pohodih iz ene istrske vasi do druge.

Zapeli so o ljubezni in delu, o ljubosumnosti in socialni krivici, veselo in žalostno, lirčno, zadržano in spet ritmično, poskočno. Upamo, da bodo še kdaj prišli med nas.

Med gosti so ta večer pri „Joklu“ pozdravili tudi slikarja Helmuta K. Goldensteina iz Dunaja. V taberni so na ogled njegove kritično-satirične slike na temo koroški šovinizem. V svojem ciklu Goldenstein upodablja duševno in duhovno nasilje, „kulturno“ barbarstvo, ki je v zadnjih mesecih navalilo na slovenski jezik v šolah. Za Goldensteina je umetnost sredstvo v boju za humanizacijo človeka in družbenih razmer, je medij osveščanja in očiščevanja. Brez ideje in socialnega angažmaja ostaja umetniško delo le prazna dekoracija in si zapira pot v človeška srca — tako je sam dejal ob odprtju razstave. Toplo priporočamo, da si jo ogledate!

JoM

ISTRA NOVA igra na ljudskih instrumentih: desno v ospredju dudu.

Kulturno pismo iz Slovenije

Puljski filmski festival še odmeva

Proti koncu prejšnjega meseca se je v Pulju končal 32. jugoslovanski festival. Festival je vsakokrat nemajhen kulturni dogodek: o njem jugoslovanski časopisi pišejo praviloma več kot o kakšnem gledališkem festivalu... Film je pač umetnost ali „umetnost“, ki zbujajo kar najširše zanimanje občinstva.

Tokratni festival je potekal v znamenju, bolje, v senci zelo dobrega filma „Oče na službenem potovanju“, ki ga je režiral sarajevski režiser Emir Kusturica — znano je, da je pred kratkim obveljal za najboljši film na znamenitem filmskem festivalu v Cannesu. Tako je „Oče...“ tudi v Pulju prejel največ nagrad in bil seveda najboljši film...

Zdaj, ko jugoslovansko časopisje iz določene časovne distance vrednoti dosežke letošnjega Pulja, pa skoraj večinoma ugotavlja, da so bili ob Kusturici zelo dobri tudi nekateri slovenski filmi. Slovensko filmsko „podjetje“ Viba film jih je na festival poslalo pet: Dediščino režiserja Matjaža Klopčiča, Butnskalo Francija Slaka, Ovne in mamute Filipa Robarja-Dorina, Naš človek Jožeta Pogačnika in Ljubezen Rajka Ranfla. Seveda, kritiki ne cenijo vseh teh filmov enako: zdi se, da so najmanj navdušenja pokazali za Dediščino in Našega človeka; drugi, a manj številni so se kritično lotili tudi Ljubezni (po romanu Marjana Rožanca). Skoraj soglasno pozitivno

so ocenili Butnskalo, o Ovni in mamutih pa so zapisali vrsto lažkih priznanj. Predvsem zaradi teme, ki jo Robar-Dorin obdeluje: bosanski delavci v Sloveniji. Filma v Ljubljani še nismo videli, pravijo pa, da gre v njem za vprašanje nacionalizma, ki ga režiser osvetljuje pravično in objektivno, se pravi, da je kritičen do obeh strani: do Slovencev in Bosancev. Ni torej čudno, da je beograjska revija Nin zapisala, da bi Filip Robar-Dorin moral delati tudi film o nacionalizmu na Kosovu...

Nagrade (zlati areni) so prejeli Robar-Dorin, Kostumografka v Dediščini Alenka Bartl in Božidar Bunjevac za stransko vlogo v Ovni in mamutih. Jože Horvat

V ZNANJU JE MOČ:

Knjige o narodnostnem vprašanju na Koroškem

Vedno več znanstvenikov obdeluje položaj koroških Slovencev ali ogroženih narodnostnih skupin nasploh. Kdor se zanima za znanstvena in poljudna dela na tem področju lahko že izbira iz več desetih knjig obsegaajoče biblioteke. V slovenski knjigarni Naša knjiga v Celovcu (Pauličeva ulica) imajo na razpolago zelo obsežno ponudbo teh knjig. Šest izmed njih vam danes kratko predstavimo, da boste lažje segli po njih.

Sandra Wentzel: Schutz und Unterstützung ethnischer Minderheiten. Ein Handlungsrahmen. Verlag Andreas Müller: 177 str., šil. 148,20.

Diplomska naloga iz univerze v Kölnu opisuje probleme manjšin in možnosti za reševanje teh problemov. Knjiga vsebuje: — mednarodne pogodbe, ki so predvsem relevantne za najmanjše narodnosti (mikroetni); — opis delovanja osmih mednarodnih organizacij za človekove pravice; — možnosti mednarodnega sodelovanja malih narodnih skupnosti s praktičnimi napotki.

Das gemeinsame Kärnten-Skupna Koroška 10: Volksgruppenproblematik 1938-1985. Dokumentation des deutsch-slowenischen Koordinationsausschusses der Diözese Gurk, Klagenfurt 1985, broš., 464 str., šil. 150,-

10. številka Skupne Koroške vsebuje predavanja 3. in 4. mednarodnega zgodovinskega seminarja za učitelje na srednjih in višjih šolah, ki ga je aprila 1981 pod naslovom „Razvoj narodnostnega vprašanja na Koroškem od leta 1958 do sodobnosti“ organiziral nemško-slovenski koordinacijski odbor krške škofije skupno z deželno šolskim svetom. (Besedilo predavanj s 1. in 2. zgodovinskega seminarja o obdobju 1848-1918 so objavljeni v „Skupni Koroški“ štev. 9, 1980).

Dušan Nečak: Koroški Slovenci v drugi avstrijski republiki. Osnutek za politično zgodovino. Založba Borec, Ljubljana 1985; 213 str., šil. 145,-

Knjiga sintetičen, poljuden, vendar v celoti znanstveno utemeljen prikaz življenja in dela koroških Slovencev v najnovejšem času od leta 1945 do 1976. V štirih osnovnih poglavjih je avtor obdelal čas NOB, iz katerega je izšla današnja politična stvarnost koroških Slovencev, prelome odločitve in razkol v slovenskih vrstah (1945-1955), napore za izpolnitev določil 7. člena (1955-1970) in čas spopadanja z enotno fronto nemških nacionalistov in oblasti proti manjšini (1970-1976). Poleg posebnih tematskih poglavij vsebuje knjiga še številne slike, faksimili in zemljevidi.

Europäisches Komitee zur Verteidigung der Flüchtlinge und Gastarbeiter (C.E.D.R.I.): Gemeinsam oder getrennt? Die Situation der slowenischen Minderheit am Beispiel der Schulfrage. März 1985, broš., Atelier Populaire International, Basel, 98 str., šil. 50,-

Mednarodna delegacija, ki so jo

sestavljali strokovnjaki iz Zvezne republike Nemčije, Francije, Švice in Finske, je septembra 1984 obiskala Koroško in poročal predvsem o vzdušju, ki zavira mirno in pravično rešitev manjšinskega vprašanja. Poročilo daje poudarek pedagoškim in juridičnim pogledom vprašanja.

Thomas M. Barker: The Slovene Minority of Carinthia. East European Monographs, No CLXIX, New York, 1984, 415 str., šil. 250,-

Nova dopolnjena in razširjena izdaja avtorjeve knjige iz leta 1960. V novi izdaji je upošteval kritike sodobnih avstrijskih in jugoslovanskih zgodovinarjev. Pri tej izdaji pa je sodeloval tudi dr. Andrej Moritsch (Institut für osteuropäische Geschichte und Südostforschung) iz Dunaja.

Arnold Suppan: Die österreichischen Volksgruppen. Tendenzen ihrer gesellschaftlichen Entwicklung in 20. Jahrhundert. Verlag für Geschichte und Politik Wien, 1983, 279 str., šil. 296,-

Težišče knjige je na prikazu demografskega razvoja narodnostnih skupin v Avstriji v 20. stoletju in na razvoju socialnega sestava narodnih skupin od leta 1900 naprej. Avtor opisuje integrativne in asimilacijske učinke razvoja.

Fotografi pozor

Za slikovno prilogo Koroškega koledarja 1986 iščemo še nekaj umetniško zanimivih posnetkov iz kulturnega in družbenega življenja koroških Slovencev.

Fotografi, ki imajo primerne — torej ne zgolj dokumentacijske posnetke, so naprošeni, da slike ali negative do srede 21. avgusta 1985 posredujejo uredniškemu odboru, ki bo iz teh najzanimivejše izbral.

Slike pošljite na naslov: Slovenska prosvetna zveza, Gasometergasse 10, 9020 Celovec ali uredništvu Slovenskega vestnika, poštni predal 408, 9020 Celovec.

Prvi stavbarji v zgodovini človeštva so živel ob zgornjem toku reke Tigris

V jugovzhodni Turčiji so naši vezni člen med jamo in hišo

Ljudem iz zgodnjega obdobja mlajše kamene dobe doslej niso pripisovali kaj več kot jamska prebivališča in preproste koče. Pokazalo pa se je, da so imeli naši predniki pred 9000 leti precejšnje znanje o gradnji trdnih hiš. Še več, kmalu po koncu ledene dobe so živeli ljudje, ki so pri zidanju stanovanjskih stavb in zasnovi naselij že upoštevali estetska merila — ki so torej ustvarjali arhitekturo.

Dokaz za to trditev leži v jugovzhodni Turčiji ob zgornjem toku reke Tigris. Pri naselju Cayönü nedaleč od mesta Diyarbakir že nekaj let izkoplava mednarodna skupina raziskovalcev različnih strok. V skupnem projektu „Prazgodovinske raziskave v jugovzhodni Anatoliji“ sodelujejo Orientalistični inštitut univerze v Chicagu, Prazgodovinski oddelek carigradske univerze in dva člana Inštituta za zgodovino stavbarstva univerze v Karlsruheju.

Namen teh izkopavanj, ki še niso končana, je boljše razumevanje okoliščin, v katerih je takrat prišlo v Cayönü do verjetno najpomembnejše gospodarske revolucije v zgodnji zgodovini človeštva — do prehoda od družbe lovcev in nabiralcev k poljedelski in živinorejski skupnosti. Bogate najdbe — iz Cayönüja pričajo o gospodarskem, družbenem in kulturnem razvoju v tem prelomnem obdobju mnogo bolj kot vsa dosedanja arheološka izkopavanja.

STIKI S SREDOZEMSKIM PROSTOROM

Cayönü leži ob pritoku reke Tigris v dolini Ergani, torej na območju „plodnega polmesečca“. Od tod ni daleč do prelazov na Taurusu, do Sredozemskega morja je po zračni črti 350 kilometrov. Naselje verjetno ni pokrivalo več kot 30.000 kvadratnih metrov, arheologi so doslej odkopali približno desetino mestne površine, pri tem pa so registrirali več plasti. Po ocenah najdb in celoti vrsti analiz z razpadom ogljika 14 je mogoče trditi, da je bil Cayönü poseljen v obdobju med 7250 in 6750 pred našim štetjem.

Raziskovalci so našli na orodje iz kremenca in obsidijana, iz kosti in roževine. Našli so tudi nekaj posod iz zgoljenega marmorja ali zelenega porfirja in tudi kamnite bisere in različne figurice iz nežgane gline. Ze v najstarejši plasti pa je bilo nekaj obdelanih predmetov iz bakra. Rudnik bakra, ki je znan že iz prazgodovinskih časov, je od Cayönüja oddaljen komaj 20 kilometrov.

Vse kaže, da so imeli prebivalci razvite stike z oddaljenimi kraji. Znanstveniki sodijo, da najdba obdelane školjke dokazuje kontakte s sredozemskim prostorom. Tudi raziskave ostankov rastlin in živalskih kosti kažejo na možnost, da so prebivalci Cayönüja uvažali hrano iz oddaljenih krajev. Študije potrjujejo domnevo, da so se najprej ukvarjali s poljedelstvom in šele pozneje tudi z živinorejo. Sprva so se pre-

hranjevali z divjo in gojeno prednico današnje pšenice, uvažali pa so druge rastline. Prva žival, ki so jo gojili, je bila ovca.

V enem od večjih poslopij so našli večje število človeških lobanj, ki jih antropologi sedaj že raziskujejo. Pri večini manjka spodnja čeljust, pa tudi kosti nog in rok je zelo malo. V dveh jamah pod kamnitimi tli so odkrili dve odsekani človeški stegenici, spodnjo čeljust in druge zdrobljene človeške kosti. Ta stavba je bila še posebej skrbno zgrajena. Toda tudi v drugih tipih hiš so arheologi odkrili pod tlemi človeške skelete, preostanke tako imenovanih skrčencev.

PRVA PRAVA ARHITEKTURA

V spodnji, najstarejši plasti so arheologi našli sledove preprostih okroglih koč. Nad njimi ležijo pravokotni tloristi dveh tipov hiš z več prostori, ki so povečini zelo majhni, in dvorišči. Sredi med stavbami je bil velik trg, ki so ga vedno znova obnavljali. Obdajale so ga večje hiše, okrašen pa je bil z vrsto monolitov, visokih do dva metra. Kamniti spomeniki so stali tudi v nekaterih stavbah.

V enem tipu hiš je videti dvignjena tla, ki so videti kot rešetke. Očitno je, da gre za prezračevalne naprave, ki pričajo o izjemnih gradbenotehničnih in konstrukcijskih zmožnostih, kakršnih ni moč zaslediti na drugih najdiščih. Nenavadna so tudi oblikovna, estetska merila

pri večjih zgradbah. Arheologi so v njih odkrili med drugim tudi zgoljen teraco rdeče barve; razdeljen je z dvema pasovima iz koščkov apnenca, ki rešeta proti sropom po vzdolžnih stenah. Torej so gradbeniki prostor arhitektonsko razčlenili s konstrukcijskimi in dekorativnimi elementi.

ODLIČNI TEHNOLOGI

Kako visoko stopnjo so dosegli prebivalci Cayönüja že pred približno devet tisoč leti, kaže njihovo poznavanje gradbenih materialov in podnebnih razmer. Najboljši dokaz pa so tla, predvsem teraco. Neolitski gradbeniki so sicer živeli še v tako imenovanem predkeramičnem obdobju, torej še niso poznali žgane glinč. Pa vendar so že znali izdelovati pode iz žganega in gašenega apna, sestavljali mozaične vzorce in obdelovati površino tako, da je nastal gladek, lesketajoč se teraco.

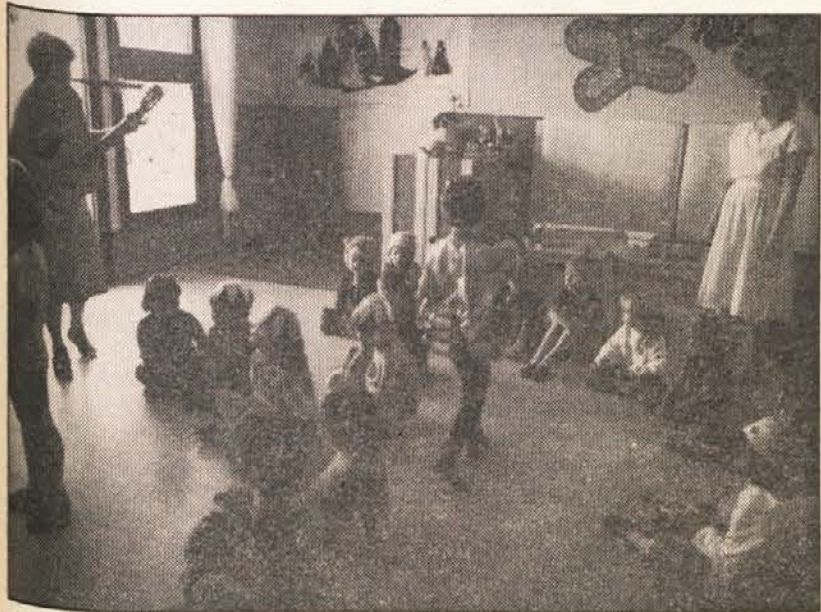
Vzorce iz teraca so analizirali na univerzi v Karlsruheju. Strokovnjaki se sedaj sprašujejo, v kakšnih razmerah je lahko iz apnenca majne, ki se le počasi strjuje, nastal tako trd pod, ki je za povrhu videti kot teraco.

Ker prebivalci niso zapustili nobenih črepinj iz žgane glinč, arheologom zasedaj tudi še ni jasno, v katerih stavbah so stanovali. Pri enem tipu hiš so celice tako majhne, da gre verjetno za skladišča. Pri drugem tipu je videti, kot da so živeli v pritličju in da so imeli kašče v prvem nadstropju. Morda pa obstajajo tudi še druge stavbe, ki jih doslej še niso odkrili.

V Cayönüju so raziskovalci našli vezni člen med jamo in kočo in med hišo in templjem. Tukaj je živel zgodnji Homo faber — mnogo prej, preden so nastale visoke kulture v Mezopotamiji in Egiptu: Keopsova piramida je bila zgrajena časovno približno na sredini med nami in arhitekti iz Cayönüja.

DIE ZEIT

Uspešen razvoj škofiškega dvojezičnega vrtca

Mladi umetniki pri „delu“

Prejšnji petek je imel dvojezični otroški vrtec v Škofičah zaključno prireditev, katere so se poleg nastopajočih otrok vrtca udeležili starši in tako sodoživljali uspehe tega vrtca. Obe vzgojiteljici Simona Rovšek in Zorka Pasterk sta otroke naučili posrečeno igrice v obeh jezikih, ki so jo naši najmlajši odlično podali. Seveda so bili nekateri bolj korajžni, drugi spet manj, vendar skupek je bil ta, da so bili vsi — otroci in starši zadovoljni.

50 - letni jubilej Ohačičevega Foltija

V nedeljo 11. avgusta praznuje Foltij Pitschek iz Škofič svoj 50. življenjski praznik. Jubilar, ki izhaja iz znane Ohačičeve družine, se že od mladih let kulturno in politično udejstvuje. Med drugim že od 1964 leta naprej kandidira na slovenski listi in je danes namestnik občinskega odbornika. Zelo aktivno deluje v domači Posojilnici in Zadrugi. Pozabil pa tudi ni na svoj dom, obnovil ga je v moderno kmečko poslopje in je eden največjih kmetov v Škofičah.

Ob njegovem življenjskem jubileju mu iskreno čestitajo društveni pevci, kandidati Enotne liste ter odborniki Posojilnice in Zadruge. Predvsem pa se našemu slavljencu na tem mestu iskreno zahvaljujemo za vso njegovo požrtvovalno delo in pomoč, v dobrbit našemu narodu, tako na kulturnem kot na političnem in gospodarskem področju.

V tem smislu kličemo Ohačičevega Foltija, na mnoga zdrava leta!

še posebej starši, ki niso mogli skriti ponosa na svoje malčke.

Po prireditvi je vodstvo dvojezičnega vrtca pogostilo obiskovalce in seveda otroke. Med vodstvom otroškega vrtca in starši, ki dajejo svoje malčke v varstvo, je iskreno pristržno razmerje. To je tudi omogočilo, da je otroški vrtec v Škofičah do zadnjega mesta zaseden. Sedaj poleti, ko imajo starši dopuste je to število seveda nekoliko nazadovalo, bo pa spet nasičeno, ko se nehajo dopusti. Vsekakor je škofiški dvojezični vrtec danes od vseh priznana in čislana ustanova, ki ji želimo še naprej uspešen razvoj v vseobčjo korist.

50 LET GLOCKNERJEVE GORSKE CESTE

Pred 50 leti (3. avg. 1935) je takratni zvezni prezident Miklas otvoril gorsko cesto na območju Großglocknerja (Großglockner-Hochalpenstraße). Ta gorska cesta v dolžini 50 km doseže zavidljivo višino 2571 m pri Edelweißspitze. V teh 50 letih obstoja te ceste je prekorachilo 35 milijonov ljudi v 9,2 milijona motornih vozilih.

Cestnina za osebni avto znaša 240 šilingov, kar je kar precej visoka vsota. Če se pa zamislimo, koliko stane vzdrževanje te gorske ceste (pluženje in popravila...) in kakšne lepote se nudijo na tej vožnji, potem se le spleča odšteti te denarce.

PLIBERK

Ali SPÖVP-koalicija res nima drugih skrbi?

Kakor je razvidno iz poročila o zadnji seji občinskega odbora, so v finančnem odboru spremenili prvotni uradni osnutek dodatnega proračuna tako, da so črtali 400.000 šilingov pri izgradnji cest in jih namenili za izgradnjo podstrešja občinskega urada.

S tem sklepom je bil storjen le prvi korak za popolnoma nepotreben in nesmiseln projekt, ki bo končno povzročil stroške v višini dva in pol do tri milijone šilingov, katere bodo takorekoč „skrili“ na podstrešje. Vzrokov, da so poživili ta načrt, je več — samo da ne opravičujejo visoke investicije, ki ne bo služila občanom, ampak le prestižu (nekaterih) mandatarjev.

Prvi vzrok za izgradnjo podstrešja je menda zahteva obeh ÖVP-podžupanov, ki nameravata uradovati tedensko vsak enkrat po dve uri (!) in zahtevata v ta namen najbolj vidne prostore in sicer poročno sobo in pa matični urad. Da bi se ta dva gospoda umaknila na podstrešje in tam sprejemala svoje stranke, je seveda z njunim prestižem nezdružljivo. Tako se bodo morali naučiti občani, ki imajo opravka v matičnem uradu in seveda tudi poročni pari s svojim spremstvom po ozkih strmih stopnicah na podstrešje, kjer mislijo ustvariti nove prostore.

Da je soba, v kateri je dvakrat na teden govorni čas županov, tri dopoldneve in štiri popoldneve tedenske prazna, podžupana ne vzame ta na znanje, sicer bi lahko tam uradovala.

Seveda nameravajo urediti na podstrešju tudi še dvorano za seje občinskega odbora, ki šteje 27 članov. Prejšnjo sejo dvorano so pred par leti na pritisk uradnikov spremenili v urade in občinski odbor je od takrat zasedal — in to poprečno štiri- do petkrat na leto v glavni šoli, kar za odbornika, ki hoče res služiti občanom, pač ni prevelika žrtev, predvsem že zaradi ogromnih stroškov ne, ki so povezani z novimi idejami.

Uresničitev izgradnje podstrešja torej ne prinese nobenih izboljšav in jo je treba spričo ogromnih stroškov zavrniti, čeprav je zrasla na zelniku vidnih uradnikov in mandatarjev.

Že pristop k realizaciji izgradnje je vse prej kot realističen. Nima jo načrtov, ne proračuna — pa

že pripravijo 400.000 šilingov — kot prvi obrok, češ, začeti se mora, potem pa bo že nekako šlo. Tak postopek je čisto navadna potrata občinskega denarja.

Dosti bolj poceni bi mogli urediti sejo dvorano v „Bürgerspitalu“, katerega je svojčas ÖVP z velikim krikom „rešila“ pred porušenjem, sedaj pa že leta zanjo ne eksistira več.

Kakor je razvidno, občina trenutno „plava v denarju“, ker je pač obrtniški davek skokoma narasel za več kot 100 odstotkov. Dolgo to gotovo ne bo tako ostalo, ker glavni plačevalec spet močno investira. Da pa čaka na obljubljeni rešitev dolga vrsta, dostikrat od vseh strank naštetih problemov, so menda že spet pozabili, čeprav od volitev še ni minilo pol leta.

Nadaljevanje asfaltiranja ceste iz Nonče vasi na Komelj, katero prebivalci Komlja kmelno rabijo, prav tako tudi prevozniki lesa in turisti.

Razširitev mnogo preozke ce-

ste iz Šmihela na Bistrice — že v pogledu na nastajajoče novo jezero in na pomnožen promet.

Nadaljevanje asfaltiranja ceste iz Vogrč v Dob — vsaj do začetka dobovskih njiv, kjer je še v teku komasacija.

Preureditev takoimenovanega „Bürgerspitala“, ki je še vedno velik madež v svoji okolici.

Lotiti bi se morali vsaj enega imenovanih problemov, in milijoni bi res služili davkoplačevalcem.

Da bo v prihodnjih letih občina imela dosti finančnih problemov z izgradnjo otroškega vrtca in ljudske šole v Pliberku, je vzroka dovolj, da naj se ne spušča v pustolovščine, da ne bo zagazila v nepotrebne težave z investicijami, ki koristijo le nekaterim in še tem le navidezno, občanom pa otežkočajo stike z važnimi uradi.

Zato, roke proč od podstrešja, vsaj dotle, dokler niso znani točni načrti in stroški utemeljeni po javnem razpisu vseh del.

Davkoplačevalec

Zakaj toliko tujk?

Sedaj v poletnem času, ko je dolg dan in narava bolj privlačna kot v drugih letnih časih, je le malokrat priložnost prisluhniti slovenski oddaji radia Celovec. Razlog za to je oddajni čas skrajno neprimeren. Nekako pa je le nanoslo, da sem poslušal slovensko oddajo 22. julija tega leta.

Razveselil sem se ob napovedi Horsta Ogrisa, da bo oddaja posvečena slovenski arhitekturi. V tej oddaji so sodelovali Miha Obilčnik, Gitka Zdovc in Toni Reichman. Bil sem navdušen nad vsebino pogovorov in raziskav — kako so včasih gradili in pregrajevali. Na žalost danes vsega tistega domačega ni več. Domača arhitektura se umika oziroma se je popolnoma umaknila novi moderni z betonskimi bunkerji. Škoda je res ogromna, da se nismo prej zavedali ko je še vse to obstajalo, da bi preprečili podiranje oziroma uničevanje teh arhitektonskih zgradb. S temi starimi zgradbami, nekdanjimi kmečkimi hišami, izginja tudi lep košček naše zgodovine in nas samih iz naših domačih krajev. Še je nekaj teh starih dragocenosti stare slovenske arhitekture v naših krajih in

v zvezi s tem, zgoraj omenjenim mladim raziskovalcem čestitam, da so se opogumili in šli raziskovat podeželje, katerega domača arhitektura kopni kot ledenik. Morda jim še uspe nekaj rešiti, da ne bo šlo vse v izgubo.

Zelo pa me je v oddaji motilo to, da so se ti mladi raziskovalci posluževali tujk, katere ne spadajo v našo govorico in še manj v slovensko oddajo. Če že ne gre drugače, pa naj se dodatno raztolmači s slovensko besedo uporabljeno tujko. Besede tujke, ki so bile izrečene, bom posebej navedel in reči moram, da so za mnoge naše ljudi nerazumljive, nesprejemljive ter velika malomarnost, da se ne uporabljajo slovenske besede.

Gotovo je veliko slovenskih besed, ne pa teh učenih, ki ste se jih posluževali: restavrirati, adaptirati, renovirati, realiteta, migracija, funkcionalnost, katerpiler in še druge.

Želimo si ohraniti našo domačo slovensko besedo brez tujk, tako kot vi mladi arhitekti našo staro in še vedno privlačno slovensko arhitekturo.

ikej

Franc Petek SPOMINI

22

Tudi komunisti niso prišli v poštev. Čutiti je sicer bilo njihovo delovanje, zlasti v Št. Petru pri Velikovcu, kjer je bil slovenski element močno zastopan. Tam so večkrat uprizarili kak hrupen nastop, vendar nič resnega, nič političnega. Na splošno jih niso smatrali za resno politično silo, imenovali so jih „Radaubrüder“. Tudi po številu so bili tako majhni, da z njimi ni bilo mogoče storiti kaj resnega in je prihajala v poštev samo socialna demokracija že preprosto po svoji številčnosti.

Zelo pomembno je, da takrat nismo mogli priti s takšnimi političnimi idejami in argumenti, kakor nam jih recimo daje današnja Jugoslavija, da nismo tudi mi mogli povedati svojega mnenja in svoje misli o socializmu. Močno se je čutilo tudi to, da nam je manjkalo rutine v formalni demokraciji in v parlamentarnem sistemu. In to Starcu, Krajgerju in meni samemu. Vso to rutino smo si morali šele pridobiti, čisto drugače kot pa sem to videl pri dr. Vilfanu, ki nas je v tem pogledu daleč presegel. On je imel tiste lastnosti občevarja, ki sicer niso odločilne, ampak imajo veliko vlogo in veliko olajšujejo potek stvari samih.

Glede naše bodoče organizacije oz. politike je seveda bilo tudi nekaj nasvetov s strani Jugoslavije. V kakšnem duhu so bili nasveti, ki so nam jih dajali klerikali iz Jugoslavije, je očitno iz že omenjene izjave Lamberta Ehrlicha, naj bomo srečni, da smo v Avstriji. Imel sem tudi nekaj stikov s slovenskimi liberalci, s Kramerjem in Žerjavom, vendar pa kakšnih koristnih nasvetov in vplivov tudi od tam ni bilo. Ne vem, ali je krivda za to bila na njihovi ali na moji strani. Bili smo prepuščeni samim sebi in svoji politični oceni položaja. Znano je, kakšne homatije so tedaj bile v Jugoslaviji in to je menda glavni

vzrok, da je Jugoslavija za nas tedaj v političnem smislu bila jalova. Bilo je tudi nekaj stikov z Dunajem oz. z Beogradom, toda le na ravni manjšinske politike. Bil sem v Beogradu na manjšinskem oddelku, a tudi tu ni bilo govora o vprašanih organiziranjih nove stranke. V tistem času smo pač sodili, da gre predvsem za to, da ohranimo, kar je ostalo iz preteklosti, zadruge, prosveto itd. Vprašanja, kakšna bo politična organizacija, se je zdelo manj pomembno od tega, da organizacija sploh je. Dejstvo, da sodelujem pri obnavljanju slovenske politične stranke, je tedaj po moji sodbi vendarle pomenilo neko določeno usmeritev, drugačno od tradicionalne in to se je tudi pozneje izkazalo. Ni seveda bil ne tedaj ne danes moj namen, da bi svojo osebo hotel postavljati v ospredje, vendar sem v slovenski politični organizaciji do neke mere predstavljal nov politični koncept. Ni slučajno, da je nemški krščanski socialni list v tistem času prav mene osebno močno napadal, češ kako to, da stoji na vrhu slovenske stranke liberalca. Takšna oznaka zame ni bila primerna. Jaz sam se nisem štel za liberalca, bliže so mi bili socialdemokrati. Kar se mojega odnosa do vere tiče, sem to vprašanje vedno smatral kot osebno stvar. Po svojem izstopu iz Marijanišča sam nisem imel nobenega odnosa do vere, ni mi pa bilo po godu tisto napadalno protiversko stališče kot sem ga videl pri liberalcih. Te stvari me niso zanimale.

Politična organizacija se je med tem že dobro uredila, odbor je začel delati parlamentarno, tako da smo vsako stvar prej sklenili, ni bilo več improvizacij itd. Zlasti pomembna so bila velika zborovanja zupnikov, posebno ob izbiri kandidatov pri različnih volitvah itd. Ta zborovanja so bila zelo dobro obiskana, dvorane so bile polne, prihajalo je po 300 do 400 ljudi. Moram reči, da smo se sami čudili, kakšno močno rezonanco je naše politično delovanje imelo na podeželju. Vzrok je bil v tem, da je podeželje ostalo še naprej v skoraj nespremenjenem sestavu, saj od tam ljudje niso emigrirali, položaj je zapustila v glavnem le inteligenca.

Na stališče socialdemokratov do slovenske stranke, do našega sodelovanja z njimi in to splošnega, ne le v manjšinskih vprašanjih, ni imelo nobenega vpliva dejstvo, da bi glasova

obeh slovenskih poslancev v deželnem zboru socialnim demokratom lahko dala enako težo, kot so jo imele vse druge stranke skupaj. Resnica je bila ta, da slovenska poslanca v deželnem zboru sploh niso smatrali za enakovredna politična predstavnik. Sploh naju niso nikdar pustili k delu. Sedela sva tam s Poljancem in pozneje s Starcem kot dve beli vrani, čisto sama gori na desni strani. Pred nama so pozneje sedeli nacional-socialisti — Velikonemci, na levi roki so sedeli krščanski socialci spodaj, levo od njih bauernbündlerji in čisto nalevi strani socialdemokrati. Gledano od prezidija je bil razpored ravno obraten; na desni socialdemokrati, v sredini bauernbündlerji in krščanski socialci, čisto na levi Velikonemci oz. nacional-socialisti, čisto gori, na „juheju“, v zadnji vrsti pa sva sedela midva. V vsej svoji poslanski dobi sva slovenska poslanca odločala samo enkrat in sicer tedaj, ko smo nacionalsocialiste izključili iz deželnega zbora.

Pri razpravi o volilni dolžnosti, ki so jo skušale doseči konservativne stranke, zlasti krščanski socialci, je Politično društvo nastopilo v deželnem zboru proti volilni obveznosti, enako kot socialni demokrati. Ne bi mogel trditi, da je to bila posledica kakšnega posebnega kontakta s socialdemokrati. Moja politična usmerjenost je bila taka, da se je velikokrat strinjala s stališči socialdemokratov in tako je bilo tudi v tem primeru. Čeprav je splošni interes konservativnih strank bil volilna dolžnost, s katero bi pripeljali na volišče tudi vse politično pasivne volivce zlasti na podeželju, ki bi verjetno glasovali za te stranke, politično društvo samo za tako volilno dolžnost ni bilo zainteresirano. To se lahko razlaga s tem, da so volivci slovenske stranke bili stalni in so pod vplivom slovenske duhovščine redno prihajali na volišča. Za tiste ljudi, ki so na slovenskem podeželju ob volitvah ostajali doma in ki so izvirali zlasti iz socialno nesamostojnih slojev, bajtarjev in dni-narjev, ni bilo moč pričakovati, da bodo glasovali za slovensko stranko, saj je vsa izkušnja do tedaj kazala, da taki sloji v prvi vrsti podlegajo vplivu nemških nacionalcev. Za slovensko stranko je bilo zato bolje, da se jih na volišče ne sili.

(Se nadaljuje)

„Slovenci smo svetovni narod“

Pogovor s prof. dr. Vladimirjem Klemenčičem o vprašanjih zamejskih, posebej koroških Slovencev

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

● Predavali ste na dunajski univerzi o Slovencih na avstrijskem Koroškem. Zanima me, kako ocenjujete iz odmevov na Vaše predavanje odnos avstrijske javnosti do manjšinskega vprašanja?

V študijskem letu 1984/85 sem imel dve predavanji, sedaj pa vodim skupaj s koroškim Slovincem zgodovinarjem doc. Moritschem seminar o koroških Slovencih in Južni Koroški. Za odprte probleme manjšinske zaštite koroških Slovencev vlada med avstrijskimi intelektualci vse večje zanimanje, saj so njihovi problemi od časa do časa predmet obravnave avstrijskega dnevnega, pa tudi revijalnega tiska. Samo leta 1976, ko so pripravljali in sprejemali zakon o narodnostnih manjšinah v Avstriji ter izvedli „zloglasni“ popis prebivalstva posebne vrste, je izšlo v avstrijskem tisku okoli 1200 člankov, ki so naklonjeno ali pa nenaklonjeno obravnavali probleme koroških Slovencev. V letu 1984 se je število člankov močno pomnožilo, zato ni čudno, da postaja protislovenska vloga Heimatdiensta in koroškega dela stranke FPÖ za avstrijsko javnost, zlasti intelektualce izven Koroške in še posebej na Dunaju, neprijetna, saj je krog evropske javnosti, s tem pa tudi avstrijske, vse širši; ravnanja, kot so poskusi okrnjevanja kakršnihkoli pravic koroškim Slovincem, pa tudi drugim evropskim manjšinam, smatra ta krog za odvratna. Zato jih vse širši krog avstrijske inteligence spremlja z neprijetnimi občutki.

● Zgodovinska vloga katoliške cerkve je na Koroškem različna. Pokristjanjevali so Franki, zamisel o združenju Sloveniji v pomladi narodov 1848 pa je rodil koroški duhovnik Matija Majar. Kakšno pa je sedaj ravnanje cerkve v boju koroških Slovencev?

Katoliška cerkev je na Koroškem pod stalnim pritiskom Heimatdiensta, da bi le-ta okrnila slovenski jezik pri cerkvenih opravilih. Katoliško časopisje (nemško in slovensko), pa tudi cerkvene organizacije so na primer nasprotovale izvajanju avstrijskega popisa posebne vrste, kot tudi ukinjanju dvojezičnega izobraževanja.

● Uspehi in neuspehi jugoslovanske družbe zadevajo tudi zamejske Slovence. Vendar sprašujem o posledicah uspehov in neuspehov zamejskih Slovencev za jugoslovansko družbo.

Zamejski Slovenci so del slovenskega naroda in so zato tudi pomemben člen in most v povezovanju z drugimi jugoslovanskimi narodi in narodnostmi. V luči ugotovljenega pa je zaprta meja usodna zarez v enotnem kulturnem prostoru Slovencev. V času, ko je veljala uredba o depozitu za prehajanje meje, smo se pravzaprav Slovenci, pa tudi ostali narodi in narodnosti šele zavedli, kaj pomeni pripiranje mej za jugoslovanski in širši prostor, zlasti pa za pripadnike slovenske manjšine. Dvajsetletna odprtost meje je skovala številne vezi, ki so eksistenčno pomembne za jugoslovanske narode in naodnosti, celoten slovenski narod ter vse obmejno prebivalstvo, ne glede na narodnostno pripadnost. Jugoslovanska meja na območju Slovenije je splošno meja, ki poteka v veliki meri znotraj slovenskega etničnega prostora in zato ne predstavlja jezikovne bariere kot na mnogih drugih evropskih mejah. Čez več kot 100 mejnih prehodov

se, če je meja odprta, nemoteno pretakajo tokovi blagovnega, osebnega prometa in informacij, ki so členi povezovanja jugoslovanskega gospodarstva in kulture z drugimi narodi oziroma državami Evrope. Zato zapiranje meje ne prizadene le slovenskega naroda, temveč vse jugoslovanske narode in narodnosti. Od delovanja funkcije meje in obmejnega prostora je tako odvisno celotno jugoslovansko gospodarstvo, pri čemer pa prav gotovo igrajo pomembno vlogo tudi pripadniki slovenske manjšine. Zavedati se moramo, da zaprta meja ni privlačna za prebivanje prebivalstva urbane družbe v obmejnih območjih. Prva povojna leta so bila prav obmejna področja tu in onstran meje, ki so poseljena s Slovenci, območje izseljevanja v notranjost Slovenije in v tujino. Obmejna območja so bila najmanj razvita in prepuščena praznjenju ter razkroju kulturne pokrajine. Dvajset let odprte meje ter načrtno izgrajevanje obmejne infrastrukture na mejnih prehodih, gospodarsko pospeševanje manj razvitih območij ter dosledno uveljavljanje koncepta policentričnega razvoja pa je obmejna območja spremenilo v razvita in za doseljevanje prebivalstva privlačna območja. Ali si lahko privoščimo z zapiranjem meje ponovno izseljevanje ter razkroj kulturne pokrajine? Odgovor je iz zgoraj navedenega jase.

● Kako, da Avstrija trajno povezuje izpolnjevanje svojih obveznosti do koroških Slovencev z njihovo številčnostjo?

Vse kaže, da to sodi v tradicijo avstrijske politike, ki sega v avstro-ogrske čase. Nacionalistične sile so že večkrat poudarile, da na Koroškem ne bo miru, dokler bodo Slovenci obstajali. Zato s svojim vplivom na priprave, metode izvajanja, interpretacije rezultatov popisa prebivalstva po občevelnem jeziku skušajo doseči (ob dajanju videza objektivne izvedbe popisov) čim manjše število Slovencev, pa še to diferencirano na skupine, ki imajo za svoj občevelni jezik slovenski jezik ali kombinacije: slovenski jezik z nemškim jezikom ali pa znanstveno neutemeljen občevelni jezik „windisch“ oziroma tega v kombinaciji z nemškim jezikom. S takimi rezultati skušajo pri Slovencih slabiti zavest, svoji in mednarodni javnosti pa prikazati, da gre za komaj omembe vredno število Slovencev, ki naj bi zato tudi ne imeli pravic do lastnega razvoja na gospodarskem, socialnem, političnem in prostorskem področju.

Nedavno je izšla publikacija avstrijskega sociologa, ki je s pomočjo teoretičnega in metodološkega zasnovane raziskave ugotovil, da uporablja ali zna slovenski jezik na območju političnega okraja Velikovec trikrat več ljudi, kot so našli pri popisu ljudi s slovenskim ali „windischarskim“ občevelnim jezikom. Da popisnih rezultatov o občevelnem jeziku ne moremo ozeti resno, imamo vzorne primere, ki kažejo protislovnost v številu prebivalcev s slovenskim občevelnim jezikom med enim in drugim popisom. Tako imamo primer občine Medgorje, kjer je bila leta 1951 vpisana večina prebivalcev s slovenskim občevelnim jezikom, leta 1961 večina z „windischarskim“, 1971. leta pa večina z nemškim občevelnim jezikom. Mislim, da je samo ta primer tak, da vrednost popisnih rezultatov o občevelnem jeziku ne potrebuje nobenega komentarja.

● Iz Vašega odgovora na drugo podvprašanje sem razbral, da je vprašanje Slovencev avstrijske Koroške v žarišču predvsem evropske politične in strokovne misli. Priznam, da me je podatek presenetil.

Zato je več vzrokov. Slovenci na Koroškem so eden od zadnjih ostankov, ki so bili po stoletno preizkušeni germanizaciji različnih delov, zlasti pa vzhodne Evrope, podvrženi nasilni germanizaciji. Koroški Slovenci spadajo med tiste dele evropskih manjšin, ki nudijo v specifičnih pogojih višje razvite industrijske družbe velik odpor germanizaciji in so prav s svojim odporom prišli iz anonimnosti in postali predmet pozornosti številnih znanstvenih, kulturnih in političnih dejavnikov. Koroški Slovenci poseljujejo prostor onstran etničnega prostora svoje matične države Slovenije v SFRJ, in kar je pomembno, Slovenci na Koroškem in matični slovenski narod živita v različnih družbeno-političnih ureditvah, pa se vendarle bolj ali manj uspešno povezuje v enoten kulturni prostor. Koroški Slovenci so tudi eden od redkih delov prebivalstva Avstrije, ki so se v dobi viška nacistične moči na svojem ozemlju, ki je bil del nemškega rajha, uprli z orožjem v roki.

● Kako, da se kot geograf lotevate specifičnih etničnih vprašanj slovenskega prostora in kakšen je odmev na Vaše pionirsko delo doma, pa tudi v svetu?

Že več kot dve desetletji skušam teoretsko in metodološko vgrajevati socialni aspekt v geografijo. Podobno kot to skušajo uveljaviti socialni geografi Münchenske in dunajske socialnogeografske šole. Narodne manjšine predstavljajo posebne socialne skupine, ki so deležne s strani večinskih narodov posebnih metod ravnanja, kar se tudi odraža v razvoju slovenskega poselitvenega prostora v zamejstvu oziroma narodnostno mešanih ozemelj v Prekmurju in zahodni Istri, kjer prebivajo Madžari in Italijani pomešano s Slovenci. S socialnogeografskimi metodami je mogoče opredeliti negativne učinke oziroma zapostavljanje narodnostnega vprašanja v procesu regionalnega, ekonomskega in socialnega planiranja.

S tem vprašanjem se ukvarjam več kot 25 let, na mednarodni konferenci v Trstu sem vodil leta 1974 komisijo za prostorska in ekonomska vprašanja manjšine, kjer smo z referati pripadnikov slovenske manjšine iz Italije in Avstrije nazorno predstavili s socialnogeografskimi metodami oblike in načine zapostavljanja manjšin, ki vodi do izseljevanja in asimilacije pripadnikov narodnih manjšin in pritegujejo k priselitvi večinskega naroda. Mislim, da v zadnjem desetletju skoraj ni mednarodnega simpozija, ki ne bi vključeval prostorskega aspekta pri opredelitvi funkcije manjšin v obmejnem območju in pomena obvladovanja jezika in kulture dveh obmejnih držav pri obmejnem sodelovanju.

● Ugotovitve Vaših strokovnih analiz so opre na primerjalne podatke. Kako se dokopljete do takšnih podatkov doma in v tujini, ko pa statistični podatki običajno niso vezani na nacionalno pripadnost?

Proučevanje regionalne nacionalne pomešanosti, zlasti položaja narodnostnih manjšin je povezano z veliko večjimi naporji kot prouče-

vanje drugih prostorskih pojavov. Predvsem je potrebno veliko terenskega dela z velikim portpljenjem, saj problemi narodnostnih manjšin niso prekriti le v statističnih podatkih, ampak so tudi sami pripadniki manjšin pri dajanju informacij nezaupljivi in previdni, kar je seveda povezano s slabimi izkušnjami, ki jih imajo pogosto z novinarji, pa tudi raziskovalci, saj pogosto zaradi površnosti objavljeni rezultati napravijo manjšinam tudi škodo in težave. Večina raziskav mora zato temeljiti na indirektnih metodah proučevanja; npr., če v eni občini ali vasi delujejo zgolj slovenske kulturne, gospodarske organizacije, v cerkvi je večina obredov v slovenskem jeziku, nagrobni napisi so pretežno v nemškem jeziku, pri popisih prebivalstva pa naštejejo le nekaj odstotkov prebivalcev s slovenskim občevelnim jezikom, daje prav ta protislovnost podatkov z dobro izdelano metodo opazovanja in znanstveno presojo dobra izhodišča za ugotavljanje dejanskega stanja o številčnosti pripadnikov narodne manjšine in nasilnih oblik, ki preprečujejo njihovo identifikacijo v različnih oblikah dnevnega življenja.

● Mar se niste začudili, da sem zaprosil za razgovor v zdravniškem strokovnem časopisu geografa?

Pravzaprav je to neobičajno. Vendar se mi zdi, da bi morali izobraženci težiti za tem, da bi se seznanili s prav vsemi tistimi aktualnimi vprašanji človeka in humanosti družbe, s katerimi prihajamo dnevno v stik, se tega niti ne zavedamo. V Sloveniji živimo v sorazmerno visoko razviti urbani družbi, ki po svojem značaju mobil-

Zdravstveni vestnik, glasilo Slovenskega zdravniškega društva, je v junjski številki 1985 objavil pogovor z znanim slovenskim geografom prof. dr. Vladimirjem Klemenčičem o vprašanjih zamejskih Slovencev. Kot dober poznavalec naše problematike obravnava dr. Klemenčič predvsem položaj Slovencev na Koroškem. Čeprav v pogovoru ravno niso zajeta nova odkritja, pa je prikaz tako zaokrožen, da se nam je zdelo zanimivo, da ga posredujemo tudi bralcem našega lista.

Uredništvo

nosti prebivalstva ne more biti etnično homogena. Hkrati pa predstavljamo narod, ki bi ga lahko označili kot svetovni, saj je slovensko etnično ozemlje, kjer smo Slovenci poseljeni kot avtohtono prebivalstvo, razdeljeni na 4 države, matično republiko Slovenijo in kot obrobni mejni deli Italije, Avstrije in Madžarske. Kot domači smo raztreseni pa vsej Evropi, kot izseljenci pa na treh kontinentih – Južni in Severni Ameriki in Avstraliji. Prav je, da se tega zavedamo ne glede na pripadnost k sloju ali poklicu, saj prihajamo v eni ali drugi obliki z učinki in posledicami etnične pomešanosti v stik v vsakdanjem življenju, pa naj si bomo na poti po svetu ali doma.

Prav gotovo se zdravnik s človekom, ki je v stiski, redno srečuje. Slovenski zdravnik pa se pri dnevnem delu srečuje tudi z bolniki drugih narodnosti in mora imeti kultiviran posluh tudi za stiske nacionalne identitete. Najlažje takšne stiske razumemo, če poznamo podobne stiske lastnega naroda.

Pogovor je vodil
asist. dr. Iztok Jakša

POSLOVNO PRIREDITVENI CENTER
GORENJSKI SEJEM KRANJ, P. O.

35. Gorenjski sejem

od 09. do 19. avgusta 1985

Najstarejša povojna sejemska prireditel Slovenije
širokopotrošniški prodajni sejem

bela tehnika, pohištvo, akustika, konfekcija, obrt
kmetijsko gozdarska mehanizacija, oprema, pohištvo, krzno,
usnje, tekstil,
zabavno glasbeni dnevi in večerni program s plesom

Folklorne nastopi

Pihalni orkestri

Nacionalna kulinarika

morske,
srbske
in gorenjske specialitete

sejem s 500-letno tradicijo
prodajni uspehi

nakup in sklepanje poslov na enem mestu

Večerni program od 19.00 do 24.00 ure

zabavišni park

sejemske cene

Branik slovenstva na severni meji

Pri Slovencih na avstrijskem Štajerskem

Ni tako malo razumnikov v severovzhodni Sloveniji, ki se še spominjajo dni, ki so bili spričo pripadnosti slovenstvu v radgonski meščanski šoli s strani Nemcev in nemščurjev deležni vsakršnih zmerljivk. Na prelomu stoletja sta bila zlasti dve najpogostejši v javni rabi. Najprej „rot, weiß, blau, windische Sau“, kasneje pa „weiß, blau, rot, windische Krot“. Takrat je bilo mogoče v starem znamenitem mestecu Radgoni, zlasti v Dolgi ulici in na Glavnem trgu, opaziti nad trgovinami in obrtniški delavnicami večnoma slovenska imena.

Prevladovala so: Kodolich, Verbovec, Kržišnik, Majcen, Pretnar, Fečkonja, Rožmanič, Simonič, Kuzmič, Zemljich, Kovačič, Klenovšek, Kramberger, Lednik, Strašek, Vogrinčič in druga. Resda po več desetletjih niso povsem izumrli, so pa v toliki meri ponemčena, da iz nekaterih prvotnega izvora sploh ni mogoče izluščiti. Pravzaprav bi lahko v tem pogledu geografski prostor razširili na ves tisti obmejni del avstrijske Štajerske, na katerem še živijo ali so do nedavnega živeli slovensko govoreči Štajerci. Po eni strani zajema znani „radgonski kot“, po drugi pa ozemlje treh vasi: Sobote (Soboth), Mlak (Laaken) in Radvanja (Rothwein). Strokovnjak za vprašanja Slovencev na avstrijskem Štajerskem dr. Tone Zorn opozarja, da iz podatkov uradnih avstrijskih ljudskih štetij ni natanč-

no ugotovljivo, koliko slovensko govorečih prebivalcev živi na omenjenem obmejnem prostoru. „Le za 1951 vemo, da je živelo na celotnem nemškem Štajerskem tega leta kakih 9762 oseb s slovenskim materinim jezikom, od teh večji del v radgonskem okraju.“

Ostali „neznani“, statistično zmanjšani

„Za odnos oblasti do slovenske manjšine na Štajerskem je sedaj značilno, da v uradni objavi štetja leta 1951 Slovencev ne najdemo, ampak je del Štajercev slovenskega jezika vpisan v rubriko ostali „neznani“ (299 oseb)“, piše dr. Zorn aprila 1976 v Razpravah in gradivu ljubljanskega Inštituta za narodnostna vprašanja. „Da je prav pri tem štetju prišlo do pritiskov na manjšino, priča dejstvo, da so v občini Dedonci (Dedenitz), kjer so našli največ oseb slovenskega jezika, župan in občinski svetovanci protestirali pri pristojnih oblasteh, češ da so jezikovni podatki štetja napačni, ker da se prebivalstvo iz političnih vzrokov odreja pripadnosti slovenstvu. Značilno je, da se je kljub kasnejšemu protestu predstavnikov občine med 116 občanov le 14 prišlo k nemškemu občevalnemu jeziku, ne glede na to pa je očitno, da so oblasti uporabile nakazani protest za črtanje slovenskega življa pri uradni objavi podatkov tega štetja. Za vrednotenje

dotedanjih in kasnejših štetij je značilno, da so 1939 leta našli v tem kraju le 48 oseb slovenskega jezika, da pa je 1951 leta naraslo to število na 102. Podoben primer je občina Žetinci (Sicheldorf), kjer naj bi 1951 leta Slovencev sploh ne bilo, čeravno so 1939 leta našli 189 oseb slovenskega jezika. Po jezikovnih podatkih štetja leta 1961 pa bi se na avstrijskojugoslovanskem prostoru zmanjšalo število Štajercev slovenskega jezika na 229, od teh v okraju Radgona 135 in Lipica 89. Leta 1971 so po sumarnih podatkih na celim Štajerskem v jezikovnih kategorijah s slovenskim našli 1684 oseb slovenskega jezika“, ugotavlja dr. Zorn.

Ko smo se te dni mudili v Žetincih, Dedoncih, Potrni in Radgoni, nas je skorajda povsod dočakala slovenska govorica. Predvsem starejše prebivalstvo ostaja zvesto izročilu, po katerem pomeni severna meja iz časov generala Rudolfa Maistra-Vojanova in podpisa mirovne pogodbe med antanto in republiko Avstrijo 10. septembra 1919 v Saint Germainu pri Parizu, svojevrsten branik slovenstva. Nekaj pa je tudi mlajših, kmečkih gospodarjev, ki že zavoljo boljšega sporazumevanja med nakupi in raznimi opravki na naši strani (v Murski Soboti, Radgoni in drugje) morajo vsaj malo poznati in govoriti v slovenščini.

Gremo na Štajersko, gledat' kaj delajo...

Med tistimi, ki je šele pred kratkim prevzel kmečko gospodarstvo, zelo dobro pa razume in govori slovensko, je Jože Majcen, čigar domačija je blizu obrata Radenske v strnjem delu naselja Žetinci. Njegov dedek je Prekmurec, doma iz Rankovec pri Murski Soboti. V daljšem pogovoru nam je Jože mimogrede postregel s tole zanimivostjo: „Ob velikih praznikih dobivajo nekateri pisma iz Amerike. Pišejo jim sorodniki, ki so tja odšli že pred več leti ali desetletji. Večkrat ne zna nihče prebrati vsega, kar je napisano. Je namreč ali v angleščini ali v stari prekmurščini.“ Kaj pa kultura? Prihajajo v te kraje slovenski časopisi, revije ali knjige? Kako je z običaji, na primer svatovanji? „Nihče ne dobiva slovenskih časopisov, revij ali knjig, ker tako dobro ne razumejo slovenščine. Pri gostovanjih (svatovanjih) pa ni tako kot pri vas. Opravimo jih kar v gostilni in ne recimo na skednju, kot sem to nekoč videl na vaši strani v Sodiščinih. Seveda se igra in poje v nemščini,“ je dodal.

Nekaj podobnega smo v avstrijski Radgoni zvedeli od 65-letnega upokojenca Hansa Swobode, čigar starši so menda z Madžarskega, najverjetneje pa tudi iz Prekmurja, kajti ni neznano, da je bila ta pokrajina do leta 1919 pod madžarsko oblastjo. Swoboda je hkrati pripomnil, da imajo v Celovcu slovensko gimnazijo in se lahko uči slovenščino, kdor hoče. „K nam na avstrijsko Štajersko v Radgono je pred drugo svetovno vojno prihajalo veliko Slovencev in Slovenk, mladih fantov in deklet. Tu so bili v službah in večkrat se je slišala slovenska pesem. Nekateri med nami smo se teh pesmi učili. Takrat pravzaprav ni bilo meje, kot je da-

nes, in smo jo lahko prosto prehajali.“ Očitno demokratično nastrojen sogovornik se je nostalgичno razgovoril o časih, ko je še obstajala avstro-ogrska monarhija in je med drugim omenil, da se je tudi Josip Broz Tito boril za avstrijskega cesarja. „V vojnem arhivu na Dunaju obstaja o tem dokument, iz katerega je razvidno, da je za to dobil posebno, srebrno odlikovanje. S soprogo Jovanko sem ga videl ob otvoritvi mostu v Gornji Radgoni (pred dobrimi 15 leti — op. B. Ž.) in takrat je med drugim dejal: meje so tu, ljudje pa „glihni“. Tito je vedel, da noben nacionalizem ni zdrav. Tega se tudi mladina vse bolj zaveda. Danes je meja odprta in lahko hodimo po nakupih: mi k vam, vi k nam. To je dobro.“ je pribil upokojenec iz avstrijske Radgone.

Slovenski svatovanjski običaji

V trgovsko-servisni firmi Peterlin v Potrni smo imeli priložnost srečati se z Rudijem Ūlenom. Veliko zanimivega in koristnega nam je zaupal ta zavedno slovensko čuteč Avstrijec, ki sicer živi v Žetincih, je pa pomočnik šefa v omenjeni firmi. Resda slovenščina večini tu zaposlenih služi bolj kot komercialno sredstvo za sklepanje trgovskih poslov, toda pri Ūlenovih pomeni veliko več. „Moja žena je iz Murske Sobote in doma govorimo predvsem slovensko. Tudi otroke učimo slovenščine. Knjig ali časopisov v slovenščini ne dobivamo, spremljamo pa slovenski radijski in televizijski program. Sosede smo navadili tako, da se največkrat pogovarjamo v ženinem materinem jeziku. Kar zadeva kulturno dogajanje na našem območju, se tu in tam še pozna vpliv slovenskih šeg in običajev, tako na primer pri svatovanjih“, je pripovedoval Rudi Ūlen.

Branko Žunec
(Delo, Ljubljana)

RADIO — TELEVIZIJA

LJUBLJANA

PETEK, 9. 8.: 15.55 Sofija: EP v plavanju - vaterpolo, Jugoslavija: Španija, prenos iz Poročila — 18.00 Nepomembno in pomembno, nanizanka — 18.15 Obiskovalci, češkoslovaško-zahodnonemška nadaljevanka — 18.45 Zeleni ste - pogledite, poučno: Zgodba oddaja — 19.15 Risanke — 19.24 TV in radio noč — 19.26 Zrna do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Živi planet: Morja trave, angl. dok. serija — 20.55 Ne prezrite — 21.10 Gangsterska kronika, amer. nadaljevanka — 22.00 Dnevnik — 22.10 Začetek po koncu, angl. film.

19.30 Dnevnik — 19.50 Vreme — 20.00 Očividci, angleški film — 21.35 Zrcalo tedna — 21.55 Koncert Billyja Joela — 22.40 Poročila. **NEDELJA, 11. 8.:** 8.45 Poročila — 8.50 Živ žav: Risanke, Krpica in oblak — 9.35 Obiskovalci, češkoslovaško-zahodnonemška nadaljevanka — 10.05 Derrick — 11.05 Domači ansambli: Veseli šentviščani — 11.35 625 pregled tedenskega sporeda — 11.55 Sofija: EP v plavanju - vaterpolo Jugoslavija: SZ, prenos — 13.00 Poročila — 15.35 Burleska — 16.00 Zgodbe iz delavnice, humoristična nadaljevanka — 16.50 Poročila — 16.55 Majski poker, italijanska zabavna-glasbena oddaja — 17.35 Pelji me v mesto, ameriški film — 18.55 Knjiga — 20.00 Narasla reka — 20.50 Jazz na ekranu: Dr. Umez band — 21.30 Hodnik pozabe, francoski kratki film — 21.45 Športni pregled — 22.30 Poročila.

PONEDELJEK, 12. 8.: 17.55 Poročila — 18.00 Poletavček, nanizanka — 18.45 Podium, oddaja za mlade — 20.05 Lepa Otero, italijanska nadaljevanka — 21.05 Bolmansko mostišče, oddaja TV Novi Sad iz dok. niza Dnevi zmage — 21.55 Piranski glasbeni večeri '82 — 21.15 Dnevnik.

TOREK, 13. 8.: 18.00 Poročila — 18.05 Ljudski pesni in pesmi iz Istre — 18.25 Miti in legende - Srednjeveški miti: Tristan in Izolda, nanizanka — 18.40 Dvorci v hrvaškem Zagorju — 20.00 Beg, drama — 21.30 Filmski festival Pulj '85 — 22.40 Dnevnik.

SREDA, 14. 8.: 17.55 Poročila — 18.00 Kuža laja mjav..., lutkovna predstava — 18.15 Beli Ciganček, nadaljevanka — 18.45 Zeleni ste - pogledite, poučno: Zgodba oddaja — 19.15 Risanke, poljudnoznanstvena oddaja — 19.24 TV in radio noč: Džungla, angl. dokumentarna serija — 19.55 Eskadron letečih huzarjev, sovjetski film — 18.40 Boj za obstanek: Resnica o ge. Tiggy-Winkle, angl. dok. serija — 19.10 Risanke — 19.24 TV in radio noč — 19.26 Zrna do zrna —

ČETRTEK, 15. 8.: 16.10 Poročila — 16.15 Moj mili Ariel - Svinčeni vojak, nadaljevanka — 16.40 Neminljivost otroštva — 17.00 Las Lenas: Svetovni pokal v smučanju - smuk (m), prenos iz Argentine — 18.30 Mo-

zaik kratkega filma: V letu dni se naučimo, češkoslovaški film — 20.05 Tednik — 21.10 Bregovi, gruzinska nadaljevanka — 22.15 Dnevnik.

AVSTRIJA 1

PETEK, 9. 8.: 9.00 Poročila — 9.05 Risanke — 9.30 Instrukcija: angleščina — 10.00 Instrukcija: latinščina — 10.30 Tri dekleta okoli Schuberta — 12.00 Mednarodno avstrijsko teniško prvenstvo — 14.40 Soncu naproti — 15.30 Počitniški koledar — 16.05 Kremenčkovi — 16.30 Za predšolske otroke — 16.55 Mini-CVS — 17.05 Tao Tao — 17.30 Anna, Ciro & Co. — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Komisar — 21.20 Jolly Joker — 22.05 Šport — 23.05 Rock-festival „Zlata vrtinica iz Montreux-a“ — 0.05 Poročila.

SOBOTA, 10. 8.: 9.00 Poročila — 9.05 Kaj je vajenec? — 9.35 Instrukcija: angleščina — 10.05 Instrukcija: latinščina — 10.35 Mož išče družico — 12.05 Nerazumljiva skrivnost - kritika biotehnike — 13.10 Poročila — 14.20 April odkrije Havaje — 16.00 Pika Nogavička — 16.30 Viki — 16.55 Mini-CVS — 17.05 Kdo rokodelci z nami? — 17.30 Fraggles — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Magie, Magie — 19.00 Avstrija danes z novostmi iz Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Lutkarji — 21.45 Šport — 22.20 Poročila — 22.25 Župnik Josef Toriser odgovarja — 22.30 Zlati strup — 0.00 Poročila.

NEDELJA, 11. 8.: 14.30 Marius — 16.30 „Lupo kot grof Drakula“ — 16.55 Krelling — 17.40 Helmi — 17.45 Klub seniorjev — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.25 Govori visokošolski dušni pastir Ernst Bräuer — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Hirošima koncert za mir — 22.20 Nočni studio — 23.35 Poročila.

PONEDELJEK, 12. 8.: 9.00 Poročila — 9.05 Risanke — 9.30 Tukaj sem človek... — 10.00 Instrukcija: angleščina — 10.30 Heideberška romanca — 12.05 Raziskovanje možganov — 13.05 Poročila — 14.40 Bret Maverick — 15.30 Počitniški koledar — 16.05 Charlie Brown — 16.30 Za predšolske otroke — 16.55 Mini-CVS — 17.05 Viki — 17.30 Minikini — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.08 Kuharski mojstri — 21.15 Ceste San Francisca — 22.05 Pri iskanju zlate dežele — 22.50 Ne samo komedijant - Karl Paryla — 23.50 Poročila.

TOREK, 13. 8.: 9.00 Poročila — 9.05 Risanke — 9.30 Instrukcija: angleščina — 10.00 Instrukcija: latinščina — 10.30 Lutkarji — 12.00 Takrat — 12.05 Ponedeljski šport — 13.00 Poročila — 14.40 Bret Maverick — 15.30 Počitniški koledar — 16.05 Ana in Sijamski kralj — 16.30 Za predšolske otroke — 16.55 Mini-CVS — 17.05 Lutkovni nastop — 17.30 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Inozemski report — 21.15 Cena oblasti — 22.05 Nogomet — 22.35 Galerija — 23.05 Poročila.

SREDA, 14. 8.: 9.00 Poročila — 9.05 Risanke — 9.30 Instrukcija: angleščina — 10.00 Instrukcija: latinščina — 10.30 Ujetnik iz Zende — 12.15 Inozemski report — 13.10 Poročila — 14.40 Bret Maverick — 15.30 Počitniški koledar — 16.05 Pustolovščine na Malajskih otokih — 16.30 Ribnik krapov — 16.55 Mini-CVS — 17.05 Tao Tao — 17.30 Bušman bi moral biti — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes z novostmi iz Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Krokodil in njegov povodni konj — 21.55 Parada — 22.25 Zgodbe o strahovih — 23.55 Poročila.

ČETRTEK, 15. 8.: 14.40 Bret Maverick — 15.30 Počitniški koledar — 16.05 Ana in sijamski kralj — 16.30 Mojster Eder in njegov Pumuckl — 16.55 Bobica oglasi se — 17.00 Perrine — 17.25 Srnjaček — 18.10 Helmi — 18.15 Pod tritisočaki - 50 let ceste na Großglockner — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.25 Govori dr. Adolf Karlinger — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Akacija in breza — 22.00 Poročila — 22.05 Dragocenosti iz Bavarske — 22.10 Takrat — 22.15 Zardoz — 23.55 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 9. 8.: 16.20 Monaco Franze — 17.15 Sloni - miraljubni afriški velikani — 18.00 Panoptikum — 18.30 UFO — 19.15 Takrat — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Duh iz stroja — 21.15 Čas v sliki in politika v petek — 22.05 Divji fantje — 23.35 The munters — 0.00 Poročila.

SOBOTA, 10. 8.: 15.30 Takrat — 15.35 Tedenski pregled — 16.00 Šport - tenis - lahka atletika — 18.15 Igra z besedami — 19.00 Trailer — 19.30 Čas v sliki — 19.55 Novo v znanosti — 20.15 Svileni čevlji — 23.35 Poročila.

NEDELJA, 11. 8.: 9.00 Ludwig van Beethoven — 9.20 Sto mojstrov — 9.30 Mister Jerico — 10.55 Takrat — 14.00 Športni popoldan — 17.45 Pogled v deželo... — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Zakladnica Avstrija — 20.15 Ujetnik iz Zende — 22.00 Poročila — 22.05 Čikačo

1930 — 22.55 Sedem dni športa — 23.15 Pulcinella — 0.00 Poročila.

PONEDELJEK, 12. 8.: 17.15 Velemešta sveta — 18.00 Čudežni živalski svet Indije — 18.30 UFO — 17.15 Takrat — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Hotel — 21.00 Novo v kinu — 21.08 Kuharski mojstri — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Šiling — 22.05 Prismojeni bogatini — 23.45 Poročila.

OBIŠČITE

Werner Bergovo galerijo

V PLIBERKU

Odprta je dnevno od 10. do 12. ter od 16. do 18. ure.

TOREK, 13. 8.: 17.30 Orientacija — 18.00 Očarljiva Jeannie — 18.30 UFO — 19.15 Takrat — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Made in Avstrija — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Klub 2 in poročila.

SREDA, 14. 8.: 17.30 Dežela in ljudje — 18.00 Rdeči panter — 18.30 UFO — 19.15 Takrat — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Rdeči in črni — 21.15 Čas v sliki — 21.45 Kulturni žurnal — 22.30 Tiger McGee — 0.00 Poročila.

ČETRTEK, 15. 8.: 9.00 Ludwig van Beethoven — 9.30 Več kot spomin — 11.00 Gasparone — 12.30 Takrat — 16.15 4. mednarodna srečanje pevcev in glasbenikov — 17.00 Slehernik — 18.45 Matere — 19.30 Čas v sliki — 19.45 To bo slavenost — 20.15 Ura zmagovalca — 22.15 Cafe Central — Poročila.

Slovenski VESTNIK

Izdajatelj in založnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 Celovec, Gasometergasse 10. Uredništvo: 9020 Celovec, St.-Reprechter-Strasse 19/IV, tel. (0 42 22) 54 0 42, telex 42 20 86 sndk a. Uprava: 9020 Celovec, Gasometerg. 10, tel. (0 42 22) 32 5 50. Tisk: Založnica in tiskarska družba z o. J. Drava, Celovec - Borovlje.

SLOVENSKE ODDAJE

AVSTRIJSKEGA RADIA vsak dan od 18.10 do 19.00 ure

Pe 9. 8.: Čas, ki živi.
So 10. 8.: Duhovni nagovor (mag. Mirko Isop, žpk. v Škocijanu).
Voščila (Danica Urschitz).
Ne 11. 8.: Za dobro voljo.
Po 12. 8.: Kontakt

To 13. 8.: Partner
Sr 14. 8.: Alpe - Jadran.
Če 15. 8.: Praznična oddaja (P. Zunder).
Pe 16. 8.: Čas, ki živi.

KANAL V ŽELEZNI KAPLI:

Mnogo vprašanj še ni razčiščenih

V Železni Kapli so začeli graditi kanal, delu prebivalcev je občina poslala tudi že račune za priključitev in za uporabo kanalizacije, čeprav kanal še ni dograjen in predvsem tudi čistilne jame še ni. Situacija je cela ta, da bodo šele dokončno odločili, kje bo ta čistilna jama sploh stala, saj tudi še ni dokončno razčiščeno, ali bo prišlo do kanalne zveze z občino Žitara vas ter tovarno celuloze Obir na Rebrca. Hkrati pa so bile predpisane vsote za priključek (13 tisoč 435 šilingov po enoti, kar je 100 kvadratnih metrov stanovanjske ali gostinske površine ali pa 33 m² obrtniškega prostora) pa tudi stalno spreminjanje tarife za uporabo dodatni faktorji za negotovost in vznemirjenost med prebivalci.

Zato je frakcija KPA v kapelskem občinskem svetu vložila zahtevo po obsežni in strokovni kvalificirani informaciji in zborovanju občanov. Zahtevo so v občinskem svetu zavrnili — le dva odbornika sta glasovala za zahtevo. Tako je KPA zbirala med prebivalstvom podpise za zahtevo in s tem izterjala zborovanje občanov, ki je bilo zdaj v ponedeljek ob 15. uri v glavni šoli.

Omeniti je treba, da je občinsko predstojništvo kar naenkrat organiziralo lastne informacijske večere v dneh pred zborovanjem občanov, da je občina na te vabila po posameznih gradbenih odsekih, in s tem skušala odpor, ki je brez dvoma prisoten

med prebivalstvom, nekoliko porazdeliti na več večerov in tako tudi preprečiti, da bi prišlo do skupnega protesta vseh občanov.

IN KAJ JE BIL
Z ZBOROVANJEM OBČANOV?

Ceprav na delavnik ob treh popoldan, „kar je čisto enostavno svinjarija, ko pa vsak ve, da večina prebivalcev ob tem času še dela“ (odbornik KPA Gidi Sitter) se je zbralo nad 60 občanov. Zupan Juvan (SP) je uvodoma zagovarjal tako kanal kot tudi postopek glede zaračunavanja tarif za priključek in uporabo. Glede višine pač da nič ne gre spreminjati, ker da so taki deželni oziroma državniki zakoni. Priznati pa je moral, da so vprašanja glede kanalizacije zelo kompleksna in da do zdaj še na mnogo prošelj, vprašanj itd. s strani občanov niso utegnili pismeno odgovoriti.

V diskusiji je odbornik KPA Gidi Sitter nasprotoval Juvanovemu mnenju in dejal, da so tudi preko zakonskih določil mogoči drugi koraki, saj pade kanalizacija pod oblast občine, ki za take stvari lahko tudi sama določi postopke. Zaheval je, da se pojmuje kanalizacija prav tako kot komunalne storitve v prid vsem občanom kot na primer gradnja in vzdrževanje občinskih cest. „To bi pomenilo, da se tudi postavka kanal vzame v proračun in da se tako razbremenijo posamezne občane, ki imajo itak že več kot dovolj obveznih plačil.“

V diskusiji so občani navalili problem za problemom. Tako se je razburil neki moški, da je dobil od občine še leta 1979 predpisano gradnjo ponikve (Sickergrube), kar ga je stalo dosti denarja, čeprav so že 1973 sklenili gradnjo kanalizacije in se mora on zdaj priključiti. Bo dobil denar za ponikvo nazaj? Tudi glede razdelitve, kdo se mora priključiti in kdo ne, je dosti nejasnosti. Spet drugi je nakazal nov problem: najprej so zgradili divje vodovje, povezali so kamne s tolstim drogovi, zdaj pa hočejo prav tam kopati kanal, ko je to skrajno otežkočeno in bo stalo ogromno denarja...

Se več bi bilo teh vprašanj in problemov, ki so jih zastavili občani — pa niso dobili na vse odgovora, vsaj zadovoljivega ne. Pokazalo se je, da manjka informacija in da bi moralo to zborovanje občanov biti kvečjemu začetek. Tega se bo moralo zavedati tudi občinsko predstojništvo.

V sredo je bila v Železni Kapli seja občinskega sveta, na kateri so obravnavali vprašanje kanalizacije. O poteku bomo poročali v prihodnji številki.

-ma

REBRCA:

Tovarna Obir - volitve v obratni svet

Delavci tovarne celuloze Obir so prejšnji teden volili svoje zastopnike v obratni svet delavcev. Poleg liste socialističnih sindikalistov — ki je v preteklosti tvorila celoten obratni svet delavcev — je tokrat prvič kandidirala nastrankarska dvojezična „Liste/lista OBIR“, ki je na mah dosegla 40 od 145 veljavnih glasov. V delavskem obratnem svetu jo bo zastopal njen prvi kandidat Valentin Doujak. Z njim smo se pogovarjali o vzrokih samostojnega nastopa in o načrtih za bodoče delo.

SLOVENSKI VESTNIK: Iz katerih vzrokov ste se Vi in Vaši kolegi odločili za samostojen nastop pri volitvah v obratni svet?

VALENTIN DOUJAK: Kot veste, delajo v tovarni celuloze Obir slovenskogo-voreči in nemškogo-voreči domačini. To bi po mojem mnenju bilo treba tudi primerno upoštevati pri sestavi našega obratnega sveta.

Na to dejstvo smo večkrat opozorili predsednika obratnega sveta delavcev Adolfa Strašerja ter mu tudi ponudili naše sodelovanje in s tem skupno kandidaturo. Vendar on za to ni imel posluha, tako da nam konč-

no ni preostalo drugega, kot da oblikujemo svoj lastni volilni predlog.

SV: So vas do samostojnega nastopa privedla tudi še druga premišljevanja?

V. DOUJAK: Zelo važno se mi zdi, da so naši sodelavci zadostno in pravilno informirani o okoliščinah, ki so pred petimi leti omogočile ponovno obratovanje našega podjetja in tudi o tem, kaj mi delavci moremo prinesiti k ohranitvi podjetja in s tem k ohranitvi delovnih mest. Ker je tovarna Obir sad dobrososedskega obmejnega sodelovanja, je eden najvažnejših predpogojev za njen nadaljnji obstoj in razvoj, da slovensko in nemškogovoreči prebivalci pokažejo odkriti pripravljenost za sožitje in to tudi prakticiramo. Sem spada prav tako enakopravnost obeh jezikov.

SV: Kakšen je sestav vaše liste?

V. DOUJAK: Lista obsega ljudi različnih političnih prepričanj. Sam sem član socialistične stranke in to tudi mislim ostati. Združuje nas pa to, da strankarskih interesov ne nameravamo postavljati v ospredje in bomo tako lažje in bolj uspešno za-

stopali interese vseh delovnih tovaršev.

SV: Kako ocenjujete rezultat teh volitev?

V. DOUJAK: Da smo osvojili skoraj tretjino glasov, je zelo razveseljivo; rezultat potrjuje perspektivnost našega delovnega programa.

SV: Kako mislite bodo te volitve vplivale na politično ozračje v vaših občinah?

V. DOUJAK: Tega ne morem reči, želel pa bi, da bo le marsikdo uvidel, da si je mogoče ustvariti lepšo bodočnost samo s sožitjem in toleranco do sosedov in da narodna nestrpnost prej ko slej privede do zastrupitve in razdiranja medsebojnih odnosov.

SV: Kje bodo težišča dela liste Obir?

V. DOUJAK: Predvsem hočemo zastopati interese vseh delavcev, to je naša glavna naloga. Prepričan sem, da bomo prav s tem, da bomo vse enako zastopali, marsikomu odprli oči in ustvarili boljše povezavo nemško- in slovenskogovorečih kolegov.

Mimo tega bomo skrbeli za stalno informacijo kolegov v vseh vprašanjih, ki so v zvezi z njihovim delom v Obiru. Konsekventno pa bomo seveda podprli tudi vse iniciative za modernizacijo in povečanje podjetja, ker bi to pomenilo spet nova delovna mesta za domačine.

SV: Hvala za pogovor!

- ŠPORTNI VESTNIK - ŠPORTNI VESTNIK -

Prijateljske tekme Slovenskega atletskega društva

SAK: BLATOGRAD 3:2 (2:2)

Nasprotnik iz Blatograda je v lanskem sezoni izpadel iz zahodne podlige. Zato se je ojačal z nekaterimi dobrimi nogometaši, ki naj bi klub popeljali nazaj v podligo. Začetek tekme je bil fulminanten, vendar ne za SAK! Sakovci resda niso nastopili v najboljši postavi, kljub temu se nogometna tekma — bodisi prijateljska bodisi prvenstvena — nikdar in nikoli ne more začeti tako neresno. Po petih minutah so gostje vodili že kar z 2:0. Končno so se slovenski nogometaši umirili in zresnili ter prevzeli iniciativo vse do kraja spopada. Do polčasa so izenačili in po odmoru strelili še zmagoviti gol. Sicer rezultat ni bil tako pomemben. Trener Jagodič je želel le, da so se nogometaši gibali in vigravali ter spoznavali samega sebe.

SAK: SV SPITTAL 3:5 (1:2)

To pa je bil že bolj načrten dvoboj. Ista nasprotnika sta se pomerila pred štirinajstimi dnevi v Spittalu, kjer se je izid tekme glasil neodločeno 2:2. Tudi v drugi igri je bil drugoligaš SV Gabriel Spittal SAK-u dobrodošel nasprotnik, ki naj bi vsaj do neke mere odkril njegovo pripravljenost in znanje. Po mnenju trenerja SAK-a je test uspel: „Tekma je bila izredno hitra, borbena in tudi kvalitetna. Sakovci so se borili z nadmočnim konkurentom vsekakor uspešno!“ Povedli so gostje: Tratnig je v prvi minuti preigral celotno SAK-obrambo z golmanom vred — 0:1. Pozneje je Polanšek na levi strani

prodrl in njegov močni „center“ je branilec Grischenig nesrečno podaljšal v svoj gol. Torej avtogol in 1:1. Se pred polčasom je „eksplozirala“ Holzfeind in postavil na 2:1 za Spittal. Zelo zanimiva in izenačena je bila tekma v drugih petinštiridesetih minutah. SAK je v vsakem oziru zadovoljil, da ne rečemo presenetil. Predrag Jovičević, ki je komaj prišel v igro, je slajno podal žogo Polanšku, ki jo je porinil čez golčrto v prazen gol 2:2. Četrta ura navrh ista situacija in spet je bil Predrag Jovičević iniciator uspele akcije. Tokrat je podal Pichonerju, ki se je zahvalil na svoj način: gol z glavo in 3:2 za SAK! Veselje je trajalo le kratko, kajti Tratnig je v protinapadu takoj izenačil, 3:3. Sledila je faza oddiha in sprostitve, v zadnji minuti pa poučen „knock out“ za SAK! Dva kota z desne strani in gostje so obakrat uspešno zaključili akcijo z glavo — poraz — 3:5. Previsoko, nesrečno! Takšen je nogomet!

SMIHEL: SAK 2:5 (0:2)

Teden priprav je SAK zaključil s srečanjem s Smihelčani. Na smihelskem igrišču se je zbralo lepo število gledalcev, navijačev domačinov in gostov, nenazadnje tudi radovednežev, ki so za vsako ceno hoteli videti „novi“ Slovenski atletski klub! Vnaprej povedano, nastradali nikakor niso. Sakovci so se predstavili z zelo kvalitetno in moderno igro. V začetni fazi so se jim domačini postrtovalno

zoperstavljali, toda kmalu jim je „zmanjkalo“ moči in sapa. Pri „Cezmanjkalu“ pa je bil razvoj ravno obraten. Čim dalje je tekma trajala, tem boljši in napadalni so postajali. Do polčasa so Jagodičevi „fantje“ zagotovili pomirljivo 2:0-vodstvo. Po zamenjavi strani je padlo še več golov — pet! Najprej je SAK povisal na 3:0, šele potem so bili prvi uspešni gostitelji. Hutter ki se je „preselil“ iz Pliberka v Smihel, je iz prostega strela zadal točno v zgornji levi kot. Zares lep gol in 1:3. Protinapad SAK-a in domača mreža, ki jo je čuval znani Mochar, se je stresla četrtič (4:1). Na vrsti so bili spet Smihelčani: lep strel Lopinskega iz dvajsetih metrov, pri katerem je SAK-vratar Smrečnik malce „spal“ in se je zgodilo: samo še 2:4! Toda zadnjo besedo je imel „Jagodičev“ SAK. Njegov novi srednji napadalec Mario PICHORNER je postavil končni rezultat 5:2 (2:0). Celotna SAK-ekipa je zaigrala odlično, za gole pa so poskrbeli Pichorner (2), Polanšek (2) in Preschern. Zgleda, da so se novinci na hip vigravali in da so že v formi. Kar naprej tako!

J. P.

Bilčovs zmagal

Nogometni turnir v Kotmari vas je zmagalo moštvo iz Bilčova. V finalni tekmi so Bilčovščani premagali nogometaše iz Sentilja z 1:0. Tretja je postala Kotmara vas (4:1 proti Hodišam).

Uspešen začetek
šahovskega treninga

Prvi šahovski večer Slovenske športne zveze je bil izredno uspešen. Okoli dvajset šahistov se je zbralo v četrtak zvečer v gostilni pri Joknu, da so se urili v kraljevi igri. Po nekaterih organizatoričnih opravkih (termini, nasprotniki, kraj igranja med prvenstvom) je Jurij Deisinger pokazal pazljivim šahistom nekaj zanimivih partij in razlagal razne variante in kombinacije. Nato so šahisti igrali še sami med seboj pozno v noč. Šahovski večeri bodo vsak četrtak zvečer in vsi zainteresirani so prisrčno vabljeni!

Šahovski turnir v Wolfsbergu

je kot pričakovano zmagal češki vele mojster Vlastimil Hort s 7,5 točke. Sledijo FM Begovac (Jug.), GM Knežević (Jug.), GM Forintos (Madž.), IM Shvidler (Izr.), in FM Sokolov (Jug.) s sedmimi točkami. Najboljši Korošec in obenem Avstrijec je na enajstem mestu plasirani MK Guido Kaspret s 6,5 točke.

Kraj, kjer se obiskovalci
sejma srečvajo

V PRIJETNEM, SENČNEM VRTU

Jugoslovanske poslastice
v restavraciji specialitet
(prej AGRARIA KOPER)

JEDILA

Kraški pršut - Ovčji sir - Razne juhe - Čevapčiči - Ražnjiči - Pijesakavica - Djuveč - Jagnjetina na žaru

in ribje specialitete:

Morske ribe - Lignje (Calamari) - Škampi
Po želji tudi posebej aranžiramo

Zabji kraki

VINA iz Goriških brd, Dolenjske, Mostarja in Črne gore

52. CELOVŠKI SEJEM
1985

Posezonsko znižanje cen do 40 %

- ČENSKE, MOŠKE IN OTROŠKE KONFEKCIJE
- PLETENIN, SRAJC, BLUZ, MAJIC, KRIL, HLAČ, KOPALK...

od 12. do 24.
avgusta 1985

NAMA -

veleblagovnica pri Pošti,
blagovnica pri Ruskem carju,
prodajalna Elita v Čopovi ulici,
Snežuljičeva v Wolfovi ul. v Ljubljani,
veleblagovnica v Kočevju,
Škofji Loki, Cerknem,
Titovem Velenju, Slovenj Gradcu,
Ravnah na Koroškem, Žalcu in
Levcu.

nama

HIŠA DOBREGA NAKUPA!

